

UNIVERZITA KARLOVA
Pedagogická fakulta
Katedra primární pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Dramatická výchova jako jedna z forem multikulturní výchovy v MŠ

Dramatic education like one of the forms of multiculture education in
kindergarden

Barbora Fürstlová

Vedoucí práce:	Mgr. Irena Holemá, Ph.D.
Studijní program:	Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Učitelství pro mateřské školy

2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Dramatická výchova jako jedna z forem multikulturní výchovy v MŠ“ vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze

Podpis.....

.

Ráda bych věnovala poděkování především vedoucí mé práce Mgr. Ireně Holemé, Ph.D. za rady a připomínky k mé práci a za vstřícné jednání při jejím dokončování. Děkuji také své rodině a přátelům za veškerou podporu a povzbuzení.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá výukou multikulturní výchovy v předškolním vzdělávání pomocí metod dramatické výchovy. Práce se skládá ze dvou částí. z teoretické části, která je zaměřena na charakteristiku multikulturní výchovy, její problematiku a zahrnutí do Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, a dále vymezuje pojmy jako předškolní vzdělávání, dramatická výchova, cíle dramatické výchovy a metody a techniky dramatické výchovy. Součástí praktické části jsou scénáře lekcí dramatické výchovy, které seznamují děti s různými etniky a národnostmi. v závěru nalezneme hodnocení zrealizovaných lekcí. Hlavním kritériem pro vyhodnocení lekcí je pozorování dětí při lekcích a sebereflexe učitele.

KLÍČOVÁ SLOVA

multikulturní výchova, dramatická výchova, metody a techniky dramatické výchovy, mateřská škola, dítě předškolního věku, Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, dramatická hra

ANNOTATION

This bachelor thesis is focused on multicultural education in preschools using dramatic methods of education. This thesis has 2 parts. The first one is theoretical and is focused on characteristics of multicultural education, its problems and its involvement in The Framework Education Programme for Preschool Education. It also defines some notions as preschool education, dramatic education, goals of dramatic education and drama education methods and techniques. The practical part is made of scenarios of dramatic education lessons which make children familiar with different ethnic groups and nationalities. In the end of the thesis, there is evaluation of those lessons. The main criterion for evaluation of the lessons is watching children during these lessons and self-reflection of the teacher.

KEYWORDS

multicultural education , drama, drama education methods and techniques, kindergarten, child of preschool age, The Framework Education Programme for Preschool Education (FEP PE), dramatic play

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Charakteristika vývojového období předškolního dítěte	10
1.1 Sociální úroveň předškolního dítěte	10
2 Předškolní institucionální vzdělávání.....	12
2.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	13
2.1.1 Vzdělávací oblasti RVP PV	13
2.1.2 Hlavní principy RVP PV	14
2.2 Cíle předškolního vzdělávání.....	15
3 Multikulturní výchova	16
3.1 Multikulturní a interkulturní výchova.....	17
3.2 Multikulturní výchova a RVP PV.....	17
3.3 Multikulturní výchova v mateřské škole	19
4 Dramatická výchova	21
4.1 Cíle dramatické výchovy	23
4.2 Dramatická výchova a RVP PV.....	24
4.3 Dramatická výchova v mateřské škole	26
4.3.1 Základní principy dramatické výchovy v mateřské škole	26
4.4 Dramatická hra.....	28
4.5 Metody a techniky využívané v mateřské škole	29
SHRnutí TEORETICKÉ ČÁSTI	33
PRAKTICKÁ ČÁST.....	34
5 Výzkum.....	34

5.1	Výzkumné otázky	34
5.2	Příprava projektu „ <i>Letem světem</i> “	34
5.2.1	Informace o mateřské škole	35
5.3	Cíle projektu „ <i>Letem světem</i> “ – Vietnam.....	35
5.3.1	Scénář projektu „ <i>Letem světem</i> “ – Vietnam	36
5.3.2	Reflexe projektu „ <i>Letem světem</i> “ – Vietnam.....	53
5.3.3	Závěrečné hodnocení projektu „ <i>Letem světem</i> “ – Vietnam.....	54
5.4	Cíle projektu „ <i>Letem světem</i> “ – Anglie	54
5.4.1	Scénář projektu „ <i>Letem světem</i> “ – Anglie	55
5.4.2	Reflexe projektu „ <i>Letem světem</i> “ – Anglie.....	71
5.4.3	Závěrečné hodnocení projektu „ <i>Letem světem</i> “ – Anglie.....	72
5.5	Odpovědi na výzkumné otázky.....	72
ZÁVĚR.....		74
6	Seznam použitých informačních zdrojů	75
7	Seznam příloh	79

ÚVOD

V současné době je multikulturní výchova velmi diskutovaným tématem. s celosvětovým nárůstem globalizace se i na území České republiky usazuje stále více cizinců. Rychle se měnící společnost s sebou přináší změny, na které je třeba reagovat, a vzniká tedy přirozená potřeba začít o multikulturní výchově přemýšlet více než kdy dříve. Vzhledem k novému uspořádání světa mnoho odborníků hledá cesty, jak zajistit, aby nynější nově se rodící společnost dokázala fungovat na principech tolerance a partnerství.

Já sama jsem vyrůstala v multikulturním prostředí způsobeném migrací vietnamského obyvatelstva do našeho malého města. Mnoho z těchto dětí se stalo mými přáteli, a tak jsem prožívala jejich nesnáze plynoucí z nového prostředí spolu s nimi. s některými z nich se stýkám dodnes, a proto vím, jak těžké toto období pro ně bylo, a také vím, že přístup pedagoga byl pro ně klíčový. Nyní se i má vlastní rodina rozrostla o nové etnikum, a tak dokážu nahlížet na tuto problematiku z více úhlů pohledu. Cítila jsem tedy potřebu se tímto tématem zabývat do hloubky a hledat možnosti uplatnění multikulturní výchovy již v mateřské škole. Právě v předškolním období se vlivem okolí začínají utvářet první postoje a předsudky.

Na vysoké škole jsem díky mé specializaci v dramatické výchově poznala způsob, jak rozvíjet empatii a spolupráci hravým způsobem. z tohoto důvodu jsem pro realizaci projektu věnovanému tématu multikulturního prostředí, vybrala metody a techniky dramatické výchovy.

První část bakalářské práce je teoretická a zabývá se charakteristikou vývojového období předškolního dítěte, předškolním institucionálním vzděláváním a Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání a také multikulturní a dramatickou výchovou ve spojitosti s mateřskou školou.

Informace obsažené v teoretické části se stanou východiskem pro vypracování projektu „*Letem světem*“ v práci praktické. Hlavním cílem projektu „*Letem světem*“ je budování pozitivního vztahu k jiným kulturám a zároveň nastínění možností práce s předškolními dětmi ve vztahu k multikulturní výchově.

Ve výzkumné části se pokusím zodpovědět výzkumné otázky týkající se předsudků předškolních dětí a dále také otázky vztahu mezi multikulturální a dramatickou výchovou v mateřské škole. Odpovědi na výzkumné otázky budu hledat během projektu prostřednictvím vlastního participačního pozorování.

Smyslem práce je poukázat na potřebnost zavádění multikulturální výchovy již v mateřské škole, neboť děti i učitelé se budou s dětmi z odlišných kultur setkávat častěji než doposud. Jedině porozuměním odlišnostem a posilováním pozitivního přístupu k sobě i ostatním můžeme zajistit zdravě fungující společnost.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Charakteristika vývojového období předškolního dítěte

Předškolní věk bývá vymezován jako období od narození dítěte do jeho 6 let, nebo v užším smyslu jako období ve věku od 3 do 6 let. (Koťátková, 2014)

V pedagogickém slovníku (2013, s. 229) je předškolním věk vymezen jako „vývojové období dítěte od dovršení 3. roku věku po vstup do školy, tzn. do dovršení 6. roku života. Hlavní činností předškolního dítěte je hra. v tomto věkovém období dítě zpravidla navštěvuje mateřskou školu, která je postupně připravuje na vstup do školy. Základem stále zůstává rodinná výchova, na které mateřská škola staví a která pomáhá dalšímu rozvoji dítěte.“

Mateřskou školu nyní navštěvují děti od 3 do 6 let, a tak bude v této bakalářské práci nahlíženo na předškolní věk především z pohledu tohoto věkového období.

1.1 Sociální úroveň předškolního dítěte

V této kapitole jsou nastíněna vývojová specifika sociální úrovně předškolního dítěte z pohledu věkového období, které je výše vymezeno. Dítě 3leté je již vývojově vybaveno vstoupit do širšího společenského prostředí, začít poznávat svět, kulturní a lidské hodnoty. Toto vývojové období je také úzce spojeno se zvyšující se úrovní řeči. Výslovnost a slovní zásoba je více rozvinutá, a dítě tak může lépe navazovat spojení se světem. Děti 2leté si hrají zpravidla „paralelně“ čili „vedle sebe“. Děti rády tráví čas v přítomnosti ostatních dětí, ale nemají rády, když jim do jejich vlastní hry někdo zasahuje. Ve 3 letech již dítě přirozeně vyhledává partnera a má zájem s někým spolupracovat. Ve spolupráci s druhým se dítě učí, že i druhí mají svá práva, potřeby a je třeba se s nimi při hře dorozumět a dohodnout. (Matějček, 2012)

Děti v tomto období mají stále ještě egocentrické myšlení, neumí se vžít do druhého a vnímají problémy především ze svého úhlu pohledu. v předškolním věku se děti učí, co je přípustné a běžné, učí se prosadit a posílit svou sebedůvěru, být empatické, spolupracovat, zvládat konflikty, lítost i zklamání. Konfrontací s vrstevníky tak dítě rozvíjí své prosociální chování, ke kterému je potřeba empatie a schopnost kontrolovat svou agresivitu a potřeby. (Vágnerová, 2012)

Naprostá většina dětí předškolního věku se těší ze společnosti druhých dětí. Jsou šťastné, když si mohou se svými vrstevníky hrát, dovádět a sdílet s nimi své radosti i trápení. Vrstevníci budou provázet dítě po celý jeho život, a proto je důležité, aby s nimi navázalo pozitivní a láskyplné vztahy co nejdříve. (Matějček, 2012)

Matějček (2012, s. 47) o mateřské škole říká, že *„je zařízením pro děti a děti by si ji vymyslely, i kdyby v dnešní podobě nebyla.“*

2 Předškolní institucionální vzdělávání

Od roku 2004 se stává dle zákona č. 561/2004 Sb. předškolní vzdělání součástí vzdělávacího systému a tvoří jeho počáteční stupeň. Předškolní vzdělávání je zajištěno zpravidla pro děti od 3 do 6 let, nejdříve pro děti ve věku od 2 let. Od 1. 1. 2017 se stává předškolní vzdělávání povinné pro děti dosahující věku 5 let. v rámci předškolního vzdělávání jde především o rozvinutí základních klíčových kompetencí do nejvyšší možné úrovně dle individuálních možností jedince. Tyto kompetence jsou blíže definovány v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV), kterému se bude věnovat následující kapitola.

Klíčové kompetence, které dítě získá v předškolním vzdělávání, pokládají základní stavební kámen pro jeho budoucí cestu ve vzdělávacích institucích. Předškolní institucionální vzdělávání zajišťují mateřské školy v rejstříku Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy (MŠMT). (RVP PV, 2016)

Předškolní vzdělávání má za úkol doplňovat rodinnou výchovu. Pro dítě je přínosné především skupinou vrstevníků, ve které se učí novým způsobům komunikace, dovednostem a schopnostem. Dítě se učí vycházet s vrstevníky, komunikovat s nimi a řešit problémy. (RVP, 2016)

Dítě se ale také učí komunikovat a řešit problémy s novými autoritami. Takovou autoritou je především pedagog, dále to může být asistent pedagoga či nepedagogický personál. Najednou dítě mimo rodinné prostředí zjišťuje, že není jediným středem pozornosti, a musí se učit čekat se svým sdělením a dát také prostor ostatním, pokud je to potřeba.

Pro dítě by mělo být vytvořeno především podnětné prostředí, na kterém se významně může podílet mateřská škola skrze nové podněty a aktivity rozvíjející všestranné učení. Odborní pedagogové připravují promyšlený denní program dle RVP PV. Tento program by měl celostně rozvíjet osobnost dítěte, jeho tělesnou, duševní i sociální rovinu. (RVP PV, 2016)

Předškolní vzdělávání pokládá základy dalšímu učení a toho dosahuje především podporou individuálních potřeb a schopností každého jedince. Díky této podpoře bude moct dítě dosáhnout optimální úrovně osobního rozvoje. Během každodenního styku

s dítětem a rodiči plní mateřská škola i funkci diagnostickou, a to zejména u dětí se speciálními potřebami či nadáním. Pro tyto děti je pak vytvářen individuální vzdělávací plán. (RVP PV, 2016)

2.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

RVP PV vznikl na základě principů nové kurikulární politiky zformulované v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílá kniha). Zavedl se tak nový systém vzdělávání pro děti, žáky a studenty zpravidla od 3 do 19 let. Řídí se školským zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školském zákoně), který byl vydán 24. září 2001 a poté byl v roce 2004 aktualizován. (RVP PV, 2016, s. 4)

Poslední úprava RVP PV mění zákon 561/2004 Sb. na základě ustanovení zákona č. 82/2015 Sb. a zákona č. 178/2016 Sb. takto: od 1. 9. 2016 se předškolní vzdělávání organizuje pro děti zpravidla od 3 do 6 (7) let, nejdříve od 2 let, a od 1.1.2017 je předškolní vzdělávání povinné pro děti, které dosáhnou 5 let před začátkem školního roku. Od 1. 9. 2020 se bude předškolní vzdělávání týkat dětí od 2 do zpravidla 6 let. (RVP PV, 2016, s. 6)

Vzdělávací obsah v RVP PV je členěn do 5 vzdělávacích oblastí, které budou blíže popsány v následující kapitole. Oblasti respektují osobnost dítěte a jeho specifika s věkem související. Všechny oblasti by se měly neustále prolínat, a díky tomu by se mělo dítě přirozeně celostně rozvíjet.

2.1.1 Vzdělávací oblasti RVP PV

V 5 vzdělávacích oblastech se promítají rámcové cíle a získávají podobu dílčích cílů. *„Jejich průběžné naplňování směřuje k dosahování dílčích kompetencí, které jsou základem pro postupné budování kompetencí klíčových.“* (RVP PV 2016, s. 9) Jsou to oblasti: dítě a jeho tělo, dítě a jeho psychika, dítě a ten druhý, dítě a společnost, dítě a svět.

Biologická oblast (dítě a jeho tělo) si klade za cíl rozvíjet přirozený pohyb dítěte tak, aby získalo optimální pohybové dovednosti a tělesnou zdatnost; aby se naučilo se

ovládat své tělo, jak v jemné, tak hrubé motorice; aby získalo návyky zdravého životního stylu a naučilo se určitému stupni sebeobsluhy. (RVP PV, 2016, s. 15)

Psychologická oblast (dítě a jeho tělo) chce pomoci dítěti získat psychikou pohodu a odolnost vůči vnějším jevům. Podílí se na rozvoji jeho řeči a jazyka, intelektu, sebeuvědomování, sebevědomí, poznávání, citů, fantazie, tvořivosti a tvořivého vyjádření sebe sama. Podporuje u dítěte jeho zájmy a další učení. (RVP PV, 2016, s. 17)

Interpersonální oblast (dítě a ten druhý) má za úkol učit dítě vycházet s druhými lidmi, správně s nimi komunikovat, spolupracovat, řešit problémy a slušně se k nim chovat. Dále posilovat u dětí empatii, toleranci a respekt k druhým. (RVP PV, 2016, s. 23)

Sociálně-kulturní oblast (dítě a společnost) se zaměřuje na uvádění dítěte do společnosti a jejích společenských pravidel. Dítě poznává kulturu, umění a společenské materiální a duchovní hodnoty. Učí se o svém okolí a stává se aktivním společenským činitelem, který má vliv na své okolí. (RVP PV, 2016, s. 25)

Environmentální oblast (dítě a svět) chce skrze nabídku činností seznámit děti se světem mimo jejich nejbližší okolí. Umožnit jim poznávat jiné kultury a získávat k nim respekt a též elementárně poznat situaci a problémy globálního světa. Dítě by se mělo naučit být k životnímu prostředí ohleduplné a odpovědné. (RVP PV, 2016, s. 27)

2.1.2 Hlavní principy RVP PV

RVP PV respektuje vývojová specifika dítěte a vytváření kvalitní vzdělávací nabídky úměrné jeho věku, vývojovým a individuálním možnostem. Dále také směřuje k naplňování dosažitelných klíčových kompetencí, jak již bylo zmíněno v předchozím textu. RVP PV nastavuje úroveň předškolního vzdělávání v instituci mateřské školy. Zároveň se RVP PV dává prostor pro využití regionálních podmínek a individuálních možností dětí, školy i pedagogů. Součástí jsou i možnosti způsobů evaluace, které školám napomáhají zlepšovat úroveň vzdělávání a výchovy. (RVP PV, 2016)

Každá mateřská škola si poté pomocí zásad stanovených v RVP PV vytváří na školní úrovni svůj vlastní školní vzdělávací program (ŠVP), podle kterého organizuje své cíle výchovy a vzdělávání. (RVP, 2016)

2.2 Cíle předškolního vzdělávání

RVP PV vymezuje čtyři cílové kategorie. Cíle v podobě záměrů a cíle v podobě výstupů. Oba dva mají úroveň obecnou a oblastní.

Jedná se o tyto cíle:

- *„rámcové cíle – vyjadřující univerzální záměry předškolního vzdělávání*
- *klíčové kompetence – představují výstupy, resp. obecnější způsobilosti, dosažitelné v předškolním vzdělávání*
- *dílčí cíle – vyjadřují konkrétní záměry příslušející té které vzdělávací oblasti*
- *dílčí výstupy – dílčí poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty, které dílčím cílům odpovídají“ (RVP PV, 2016, s. 9)*

Všechny cíle jsou těsně propojené a vzájemně se překrývají. Vědomé a systematické naplňování záměrů by mělo vést k dosahování výstupů.

Dle RVP PV by učitelé měli sledovat především tyto rámcové cíle (záměry):

„1. rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání

2. osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost

3. získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí“ (RVP PV 2016, s. 10)

Dále by měli také dbát na vytváření klíčových kompetencí (výstupů), kterými jsou *„kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální a kompetence činnosti a občanské“ (RVP PV 2016, s. 9)*

Soubor kompetencí napomáhá učitelům mít jasnou představu, kam má směřovat jeho pedagogické působení.

3 Multikulturní výchova

Multikulturní výchova učí o jiných kulturách, národech, etnikách, rasových a náboženských skupinách. Seznamuje nás s jejich zvyky a tradicemi, ale také nás vede k jejich pochopení a toleranci. Má za úkol v nás vzbudit toleranci, eliminovat předsudky a vést nás k vzájemnému respektu a spolupráci. v následujícím textu budou uvedeny definice multikulturní výchovy.

„Multikulturní výchova usiluje o to vytvářet prostřednictvím vzdělávacích programů způsobilost lidí chápat a respektovat i jiné kultury než svou vlastní, eliminovat nebo oslabovat etnické či rasové předsudky. Má značný praktický význam vzhledem k vytváření postojů vůči imigrantům, příslušníkům jiných národů, kultur, ras apod.“
(Pedagogický slovník 2013, s. 161)

Průcha (2011, s. 15) uvádí, že *„multikulturní (interkulturní) výchova je edukační činnost zaměřená na to, aby učila lidi z různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat. Provádí se na základě různých programů ve školách a v mimoškolních zařízeních, v osvětových akcích, v reklamních kampaních, v politických opatřeních. Jsou s ní spojovány velké naděje i značné finanční prostředky, ale její skutečné efekty nejsou spolehlivě prokazovány.“*

Jak již naznačila definice Jana Průchy, ne vždy definice a záměr odpovídá skutečnosti. Pojem multikulturní výchova užívaný ve školské legislativě, v rámcových vzdělávacích programech a v pedagogické mluvě je nepřesný. Hovoříme-li o multikulturní výchově, máme na mysli především vzdělávání v oblasti jiných kultur, etnik a národů. Tato nepřesnost vznikla po roce 1989, kdy byl anglický termín „multicultural education“ do češtiny přeložen jako multikulturní výchova. v angličtině má totiž termín „education“ dvojí význam, vzdělání a výchova. (Průcha 2011, s. 15)

Čermáková (2000) se domnívá, že dramatická výchova v dnešní škole probíhá jako proces učení dětí z hlavního etnika o dětech z minoritního etnika a jako regulace jejich chování k nim. Dle Koťátkové (2014) je učiteli častěji využívána faktografická složka neboli popis jiných národů a etnik. Apeluje však na to, aby v této specifické výchově byly zapojovány i prvky interkulturní, založené na budování porozumění mezi lidmi a na pozitivních interakcích.

3.1 Multikulturní a interkulturní výchova

Velmi často jsou termíny multikulturní a interkulturní zaměňovány a používány jako slova totožná. i Jan Průcha ve svých dřívějších vydáních publikace: *Multikulturní výchova: Příručka (nejen) pro učitele* používal v první definici předchozí kapitoly pouze pojem multikulturní výchova a nyní termíny uvádí vedle sebe. (Průcha, 2006)

Dle Kořátkové (2014, s. 207) se tyto termíny shodují v poznávání jiných kultur a pochopení, že s kulturou se nerodíme, ale získáváme ji během našeho života skrze sociální prostředí, ve kterém žijeme. Oba tyto termíny také hovoří o odlišnostech a srovnávání mezi kulturami, ale také o nepochopení, které tento jev provází. a jejich posledním společným znakem je snaha jednotlivé kultury poznávat, porozumět jim a hledat společné cesty k vyrovnanému soužití. Jejich hlavním znakem odlišnosti je způsob, jakým řeší dané problémy.

Jak již bylo zmíněno výše „*Multikulturní výchova vychází především ze zprostředkovávání faktů o té které kultuře. Vzdělávání je zaměřeno na poskytování informací o nich. Přitom více vyplývají na povrch odlišnosti a rozdíly a častěji se odhaluje pozice „my“ a „oni“.* (Kořátková 2014, s. 208)

Naopak „*interkulturní výchova vychází z prožitkového a komplexnějšího procesu, který je spojován společnými znaky a vzájemným obohacováním. Je postavena na výchozím základě, jenž můžeme charakterizovat pozicí „my“.* Zaměřuje se více na kvalitu osobnostního rozvíjení příslušníků majority i minority a kultivaci vzájemných vztahů.“ (Kořátková 2014, s. 208)

Pokud jednoduše shrneme tyto myšlenky, v multikulturní výchově učíme děti existenci vedle sebe v respektu a toleranci, v interkulturní výchově hledáme cesty, jak se nejen respektovat a tolerovat, ale především spolu žít dohromady. Následující kapitola se bude věnovat zasazení multikulturní výchovy v RVP PV.

3.2 Multikulturní výchova a RVP PV

Ačkoliv multikulturní výchova v RVP PV není, tak jako v ostatních kurikulárních dokumentech průřezovým tématem, nalezneme ji v jednotlivých vzdělávacích oblastech. Vzdělávací obsah v RVP PV se skládá z pěti oblastí, které pedagogům

pomáhají pro děti vytvářet vzdělávací nabídku. Jsou to oblasti biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální. Každá oblast zahrnuje v sobě dílčí cíle (záměry), vzdělávací nabídku a očekávané výstupy (klíčové kompetence). Pedagog by je měl vědomě propojovat a pracovat s nimi jako s jedním celkem. Pokud naplníme a propojíme všechny oblasti, vytvoříme tak dítěti kvalitní a přirozené podnětné prostředí, a rozvineme tak celou jeho osobnost.

Klíčové kompetence neboli také očekávané výstupy (výsledky) nám předkládají, jaké maximální úrovně schopností, dovedností a vědomostí je dítě v daném věkovém rozmezí schopno dosáhnout. Díky nim si můžeme představit, co by dítě mělo v daném věku umět a zvládat. Každé dítě je individuum, a tak v každé oblasti dosáhne různé úrovně těchto kompetencí. z hlediska multikulturní výchovy by dítě mělo získat tyto kompetence:

Kompetence k učení

„Má elementární poznatky o světě lidí, kultury, přírody i techniky, který dítě obklopuje, o jeho rozmanitostech a proměnách; orientuje se v řádu a dění v prostředí, ve kterém žije.“ (RVP PV, 2016, s. 11) RVP PV tedy nepracuje se širší perspektivou, ale zaměřuje se pouze na jevy, které dítě ovlivňují přímo v jeho blízkosti. Dítě bude vyrůstat v multikulturní společnosti, a proto je zapotřebí ho seznamovat i s jinými kulturami. Pochopení jiných kultur by mohlo eliminovat budoucí utváření předsudků.

Kompetence k řešení problémů

Dítě by se mělo naučit samostatně řešit problémy, na které stačí. v případě složitějších problémů by mu měl být dospělí oporou. Naučit se řešit problémy je otázkou celoživotního učení. Multikulturní výchova může podpořit vhodné řešení problémů s lidmi jiné národnosti.

Komunikativní kompetence

Dítě *„ví, že lidé se dorozumívají i jinými jazyky a že je možno se jim učit; má vytvořeny elementární předpoklady k učení se cizímu jazyku.“* (RVP PV, 2016, s. 12) Dnešní předškolní děti v mnoha případech chodí na nějaký kroužek cizího jazyka. Nejčastěji na angličtinu. v rámci výuky mateřské školy většinou anglický jazyk vyučován není. Myslím si, že je to velmi dobře, neboť by dítě mělo nejprve zvládnout jazyk mateřský.

Personální a sociální kompetence

Tyto kompetence mají k multikulturní nebo ještě lépe k interkulturní výchově velmi blízko. Interkulturní výchova je více o vztazích než o učení o někom. Kompetence, kterou by dítě při odchodu z mateřské školy alespoň elementárně mělo mít, hovoří o tom, že dítě je schopno chápat a tolerovat odlišnosti a jedinečnosti druhých lidí. Zároveň dítě chápe násilí vůči sobě i druhým jako negativní, nechce ho podporovat a ani se ho účastnit. Dle svých dětských možností je ochotno poskytnout slabším pomoc. (RVP PV, 2016, s. 12)

Činnostní a občanská kompetence

Než dítě začne poznávat jiné kultury, etnika a rasy, mělo by si být nejprve vědomo své vlastní kultury. Vlastní kulturu by mělo přijímat pozitivně a také se na ní spolupodílet. Dítě si *„uvědomuje svá práva i práva druhých, učí se je hájit a respektovat; chápe, že všichni lidé mají stejnou hodnotu. Ví, že není jedno, v jakém prostředí žije, uvědomuje si, že se svým chováním na něm podílí a že je může ovlivnit. Dbá na osobní zdraví a bezpečí svoje i druhých, chová se odpovědně s ohledem na zdravé a bezpečné okolní prostředí (přírodní i společenské).“* (RVP PV, 2016, str. 13)

Výčet těchto kompetencí je jistým ideálem, kterého se snaží skrze výchovný a vzdělávací proces mateřská škola dosáhnout. Zároveň vždy dbá na individuální potřeby a možnosti každého jedince.

3.3 Multikulturní výchova v mateřské škole

Předškolní děti jsou velmi otevřené a přizpůsobivé, vytváří si první postoje a názory na společnost a svět, a proto je pro výchovu k toleranci důležité začít právě v tomto období. Na dítě v předškolním věku působí nejprve rodina, ve 3 letech se nejčastěji přidává prostřední mateřské školy.

Kdy vznikají u dětí předsudky, nelze přesně určit, někteří autoři hovoří již o 4 letech, jiní o 5. v průběhu přejímání své kultury si dítě osvojuje jak pozitivní hodnoty, normy a tradice, tak i ty negativní, jako jsou například předsudky. Je zjištěno, že nejprve děti přejímají předsudky od svých rodičů a příbuzných. Rozeznat rozdíly mezi etnickými a rasovými skupinami děti umí již v předškolním věku. (Průcha, 2011)

Ke vzniku hodnotících a neobjektivních postojů neboli předsudků vůči jednotlivcům, společenským skupinám, populacím, národům a jevům k nim se vztahujícím dochází v případě, kdy lidé věří něčemu, co se dozvěděli, aniž by si ověřili reálnou skutečnost. Jde o subjektivní emoční úsudky vyvolávané především strachem. (Průcha, 2011 a Pedagogický slovník, 2013)

Fontana (1997) uvádí, že dětem do 3 let chybí vědomí etnické příslušnosti, avšak od 4 do 7 let si ho začínají uvědomovat a v návaznosti na to může dojít k vytváření prvních předsudků. s přibývajícím věkem se u dětí projevuje vyšší míra netolerance vůči odlišnostem.

Z vývojového hlediska je vhodné začít s multikulturní výchovou v mateřské škole, kdy se předsudky začínají utvářet a kdy určité struktury myšlení, získané ať už z rodiny či z médií, můžeme pozitivně ovlivnit či eliminovat.

Klíčem k potlačování těchto projevů je učitelský vzor, kdy se učitel chová ke všem stejně a spravedlivě. Dalším ze způsobů, jak toho docílit, může být dramatická výchova, kdy si děti v bezpečí hry vyzkouší na „vlastní kůži“ různé pocity a chování, kterými můžeme u dětí vzbudit míru empatie.

4 Dramatická výchova

Dramatická výchova učí děti skrze jejich vlastní prožitek rozumět mezilidským vztahům. Vlastní prožitek si děti odnesou díky hře v roli neboli dramatickému jednání v situaci. Dramatické jednání vzniká při setkání dvou a více účastníků děje, kteří spolu řeší problém. v bezpečí role si tak děti mohou vyzkoušet životní situace tzv. „nanečisto“. o fikci musí být všichni účastníci obeznámeni a také na ni přistoupit. Fikce může zastupovat reálné i fantazijní světy. Dramatická výchova využívá ke své práci dramatické prostředky čili metody a techniky dramatické výchovy. (Machková, 2007b) Dramatická výchova učí nejenom prostřednictvím prožitku, ale také celostně rozvíjí dětskou osobnost. (Way, 2014)

Zde předkládám několik definic dramatické výchovy.

Jaroslav Provazník chápe dramatickou výchovu jako:

- „jeden z pěti oborů estetické výchovy (vedle výchovy literární, výtvarné, hudební a pohybové),

- výchovná disciplína, která využívá některých prostředků a postupů divadelního umění,

- učení především přímým prožitkem a vlastní zkušeností v jednání; nabývání životní zkušenosti tím, že hledáme řešení nastoleného problému (situace) nejen intelektem, ale i intuicí se zapojením těla a emocí.“ (in Kořátková a kol., 1998, s. 49)

„Dramatická výchova je systém řízeného, aktivního uměleckého, sociálního a antropologického učení dětí či dospělých založený na využití základních principů a postupů dramata a divadla, se zřetelem na jedné straně ke kreativně-uměleckým (divadelním a dramatickým) a k pedagogickým (výchovným či formativním) požadavkům a na straně druhé k bio-psycho-sociálním podmínkám (individuálním i společným možnostem dalšího rozvoje zúčastněných osobností).“ (Valenta, 2008, s. 40)

Bláhová (1996, s. 22) vnímá dramatickou výchovu jako „obor zabývající se osobnostně sociálním učením. v jejím obsahu a metodách se prolínají poznatky a principy

především z oboru dramatických umění, pedagogiky a psychologie. Základním stavebním kamenem, s nímž dramatická výchova pracuje, je fiktivně navozená dramatická situace založená na mezilidské interakci a využívající simulačních a rolových her k aktivnímu poznávání světa, člověka, společnosti a sama sebe“

Dle Pedagogického slovníku (2013, s. 60) „využívání dramatizace, tj. prvků a postupů dramatického umění, ve výchově a vzdělávání. Je prostředkem podporujícím osobnostní a sociální rozvoj žáků. Využívá dramatické inspirace a schopnosti člověka jednat v navozených situacích obdobně jako ve skutečných. Vytváří pro žáky příležitost znovuprožívat nebo zažívat situace, s nimiž se mohou setkat v životě. Učí je orientovat se v nich, hledat řešení a rozhodovat se, přijímat různé role, lépe projevovat a chápat city, myšlenky názory i motivy jednání jiných lidí. Podporuje hledání společných hodnot, vzájemné porozumění a spolupráci.“

Jednoduše vystihuje dramatickou výchovu Brian Way, který ukazuje, že na dětské otázky se dá odpovídat dvojím způsobem. „*Například odpověď na otázku ‚Kdo je slepec?‘ může znít: ‚Člověk, který nevidí.‘ Jiná možná odpověď je: ‚Zavřete oči a zkuste najít východ z této místnosti.‘*“ (Way 2014, s. 10) První odpověď je zcela racionální informace, druhý způsob je dramatická výchova, která k dítěti promlouvá skrze prožitek.

Jeho myšlenku podporuje zakladatelka dramatické výchovy Winifred Wardová tvrzením: „*Co děti dělají, je pro ně mnohem významnější, než co vidí a slyší.*“ (in Machková 2007a, s.11)

Dramatická výchova může být ve škole vyučována jako samostatný předmět, nebo může být využívána jako metoda při vyučování dalších předmětů. v neposlední řadě se dítě s dramatickou výchovou může setkat v zájmovém kroužku. (Machková, 2007b, str.32)

Dramatická výchova stojí na základních principech dvojího druhu, z nichž odvozujeme praktické postupy. První principy platí i pro další předměty a obory vzdělávání. Jsou to výchova zkušeností, prožíváním, hra a tvořivost. Principy specifické pro dramatickou výchovu tvoří princip partnerství, psychosomatická jednota člověka, fikce, hra v roli,

improvizace, experimentace, přechod od situace k výrazu, objevování života lidí, jejich charakterů a mezilidských vztahů. (Machková 2007a, s.11)

Dramatická výchova bývá často zaměňována s divadlem, ale není to totéž. v divadle jde především o interakci mezi divákem a hercem, čili herec je na divákovi závislý. v dramatické výchově jde především o vnitřní proces hráče, který je na divákovi nezávislý. Další podstatnou výhodou dramatické výchovy je fakt, že se jí může účastnit kdokoliv, kdežto k divadelní práci se dostane pouze menšina z nás. (Way 2010, s.10-11)

Nejde v ní tak jako v divadle o produkt, ale o proces a vlastní prožitek a učení. Zkušenější skupina se postupem času může k divadelnímu tvaru dopracovat, ale neměl by to být primární cíl. Cíle dramatické výchovy jsou především pedagogické. (Machková, 2007a)

4.1 Cíle dramatické výchovy

Při plánování výchovných aktivit je nejprve nutné stanovit cíl tohoto působení. Poté hledat cesty k jeho naplnění. Jednou z nich může být dramatická výchova. v dramatické výchově jsou těmito cestami metody a techniky dramatické výchovy. Díky formulaci cíle si můžeme zpětně ověřit jeho naplnění nebo naopak nenaplnění.

Cíle dramatické výchovy dělíme na cíle na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé. v mateřské škole je dlouhodobým cílem například fungování dané skupiny z hlediska dramatické výchovy v období jednoho roku či více let, střednědobým cílem může být plánovaný tematický blok vypracovaný za pomoci dramatických metod a technik, zpravidla na týden či dva. Krátkodobým cílem je například seznámení dětí s novou technikou dramatické výchovy, jako je např. štronzo. (Machková, 2007a)

K plánování a stanování cílů slouží pedagogům v mateřské škole *Rámcový vzdělávací program pro Předškolní vzdělávání 2016*. Při plánování jsou zohledňovány demografické podmínky školky, individualita dané skupiny, její zájmy, potřeby, zkušenosti, klady i záporny, ale také osobnost učitele. (RVP PV, 2016)

Dle Machkové (2007a, s. 35) lze „cíle v dramatické výchově formulovat ve třech základních rovinách:

1. v rovině dramatické

a) dovednosti v dramatické oblasti (hra v roli, výstavba celku, výrazové prostředky),

b) vědomosti o dramatických aktivitách a divadle (dramaturgie, historie, teorie).

2. rovině sociální

a) struktura skupiny, její dynamika, vztahy ve skupině, kooperace,

b) poznávání života, světa, lidí.

3. rovině osobnostní

a) psychické funkce (pozornost, vnímání, obrazotvornost, myšlení, komunikace, emoce, vůle),

b) schopnosti (inteligence, tvořivost, speciální schopnosti) a příslušné dovednosti,

c) motivace, zájmy

d) hodnotový žebříček, postoje.“

Cíle si volíme v rovině obecné, ale i konkrétní ve vztahu ke skupině, školnímu roku, ale i dané hodině. Krátkodobé cíle by měly být vždy v souladu s celkovými. Skrze prožitek se snažíme u dětí pozitivně podporovat jejich osobnostní specifika, vést je k empatii, toleranci a spolupráci. (Machková, 2007b, str. 51) Cíle dramatické výchovy nalezneme také v RVP PV.

4.2 Dramatická výchova a RVP PV

Dle RVP PV se předškolní dítě nejlépe učí skrze hru a prožitek, který si z ní odnáší. Kooperativní hry a činnosti založené na přímém zážitku u dětí probouzí dětskou zvědavost, touhu objevovat, poznávat nové, získávat zkušenosti, učit se novým dovednostem a také se z nově poznaného radovat. (RVP PV, 2016) Dramatická výchova taktéž stojí na prožitkovém učení a hře, a proto je vhodnou formou k učení předškolních dětí.

RVP PV sleduje kromě rámcových cílů také cíle v podobě výstupů, kterými jsou klíčové kompetence, kterých by dítě ukončující předškolní vzdělávání mělo být schopno alespoň v určité míře dosáhnout. Jak již bylo zmíněno výše, jedná se o kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence činnostní a občanské. Dramatická výchova je schopna skrze dramatickou hru a cvičení všechny tyto kompetence naplnit. (RVP PV, 2016)

Kompetence k učení

Dítě učí zkoumat, objevovat a experimentovat v bezpečí fiktivní situace. Zkušenost, kterou si dítě odnese z prožitku v roli, pak může využít a uplatnit v běžném životě s mnohem větší jistotou. Dále se učí tvořivě myslet, klást otázky a hledat na ně odpovědi. Dramatická výchova také klade důraz na učení oceňovat sebe i druhé. Skrze hru v roli se dítě může přirozeně naučit nové poznatky. (RVP PV, 2016)

Kompetence k řešení problémů

Dramatická situace je založená na řešení problému. Dítě se skrze příběh naučí řešit problémy a dívat se na ně z více úhlů pohledu. Díky zkušenosti z fiktivní situace bude dítě v běžném životě jistější. Dítě „spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací; hledá různé možnosti a varianty (má vlastní, originální nápady); využívá při tom dosavadní zkušenosti, fantazii a představivost.“ (RVP PV, 2016, s. 11)

Kompetence komunikativní

Během dramatické hry, kdy dítě řeší různé problémy a rozhoduje se, jak se zachová, také musí komunikovat, ať už verbálně či neverbálně. Aby dítě mohlo vyřešit problém, musí se s ostatními domluvit a vykomunikovat řešení.

Kompetence sociální a personální

Dramatická výchova se také zaměřuje na celostní rozvoj osobnosti a součástí toho je také, aby děti uměly vyjádřit svůj názor, rozvíjely své prosociálnímu chování, uměly spolupracovat ve skupině, naučily se rozlišovat mezi vhodným a nevhodným chováním a byly tolerantní k odlišnostem druhých. (RVP PV, 2016)

Kompetence činnostní a občanské

V příběhu se dítě v bezpečí učí přizpůsobovat se daným okolnostem, rozhodovat se a být za svá rozhodnutí zodpovědné, učí se odpovědnosti k sobě i druhým, učí se, že jsme si všichni rovni a máme stejnou hodnotu.

4.3 Dramatická výchova v mateřské škole

Na dramatickou výchovu v mateřské škole je nahlíženo vzhledem k vyzrálosti předškolních dětí trochu odlišně. Dítě ještě nedosáhlo určité úrovně logicko-konkrétního myšlení a vzhledem ke svému věku ani dostatečnému množství životních zkušeností. Nemůžeme tudíž začlenit dramatickou výchovu v celém jejím širokém spektru. Většina metod a technik se proto musí upravovat či úplně vynechávat. Nejvíce se v předškolním zařízení využívají průpravné hry a cvičení. (Svobodová a Švejnová, 2011)

V mateřské škole dítě získává nové zkušenosti, vědomosti, dovednosti, schopnosti a postoje. Rozvíjí se tak celostní osobnost dítěte a nyní se dítě navíc začíná díky existenci vrstevníků rozvíjet i sociálně. (RVP PV, 2016). Dramatická výchova rozvíjí nejenom osobnost dítěte, ale také ho učí právě kooperaci a spolupráci s ostatními. Pro předškolní děti je hra v roli přirozená a snadno se do ní vžijí. Učení by tedy mělo probíhat formou bezpečné hry, kdy dítě není hodnoceno a učí se vlastním prožitkem a zkušeností.

4.3.1 Základní principy dramatické výchovy v mateřské škole

Princip aktivity, prožitku a zkušenosti

Předškolní děti mají velkou potřebu pohybu. Rády se jím projevují a spolu se zvukem, tak vyjadřují samy sebe. z vývojového hlediska ještě nejsou schopné se dlouho soustředit, a tak činnosti, při kterých děti zvládnou udržet pozornost, musí být krátké a rychle se střídat. Dále mají děti velkou potřebu zažívat nové zkušenosti a sdílet s druhými své zážitky a zájmy.

Princip tvořivosti a fikce

To nejdůležitější, co by měl učitel v mateřské škole dělat, je u dětí podporovat kreativitu. Příliš tvořivá učitelka by dětem mohla být až na škodu. Jde především

o rozvoj jejich tvořivosti a myšlení, které se dá rozvíjet především kladením vhodných otázek a podnětným prostředím. Důležité je ale i přijímat názory dětí a doptávat se na ně. Nesoudit, jestli je odpověď správná nebo špatná, ale spíše hledat, jak to dítě myslelo. Zároveň se ale také nespokojit s jednou možností odpovědi, ale stále děti vybízet k novým a novým myšlenkám a nápadům, aby neusnuly na vavřínech. Tvořivost u dětí rozvíjíme skrze fikci a fiktivní situace a hrou „na jako“. Magie, iluze a fikce jsou neodmyslitelnou součástí myšlení předškolního dítěte.

Princip partnerství

Partnerství u dětí podporuje vzájemná spolupráce, vedení k empatii, vhodná komunikace, ohleduplnost, úcta k druhým a eliminace soupeření. Děti se tak učí tzv. prosociálnímu chování. Partnerství v dramatické výchově by mělo fungovat i mezi dětmi a učitelem. Učitel by měl být autorita, která společně s dětmi nastavuje pravidla, přijímá jejich názory, chová se k nim empaticky, ohleduplně a dává jim pozitivní zpětnou vazbu. Principy dramatické výchovy a partnerství mezi učitelem a dítětem by měly, především v mateřské škole, probíhat po celý den.

Princip objevů, zkoumání, experimentace a improvizace

Zkoumání je pro dítě hrou a pro učitele se může stát nosným tématem pro jeho práci s dětmi. Učitel by měl vždy vycházet především ze zájmů dětí. Zkoumání z více úhlů pohledu u dětí opět rozvíjí kreativní myšlení. Pokud si děti něco vyzkoušejí a odnesou si z toho vlastní prožitek, mnohem lépe si to zapamatují. Na tomto principu vlastního prožitku dramatická výchova pracuje.

Improvizace neboli jednání bez přípravy je v mateřské škole velmi elementární. Je důležité dětem vysvětlit základní situaci, ve které postava jedná, a podporovat je. Co ale doopravdy řeknou a jak se budou pohybovat, je na nich.

Improvizovat však musí umět i pedagog. Jedná se především o pedagogickou improvizaci, kdy musí učitel svižně reagovat na dětské podněty a situace, které ve skupině vzniknou. Nemělo by se však jednat o improvizaci z nepřípravenosti.

Princip psychosomatické jednoty a empatie

Psychosomatická jednota je o propojování duše a těla. Předškolní děti mají velmi dobrou schopnost prožívat navenek to, co zrovna cítí, ale je pro ně leckdy těžké to pojmenovat. Pro dospělé je někdy naopak těžké se projevit. Jednota prožitku i jednání vede k vnitřní pohodě a vyrovnanosti, kdy nemusím nic skrývat a mohu být sám sebou. Aby si děti toto mohly dovolit, musí cítit důvěru, bezpečí a podporu ve vyjadřování svých pocitů. Také se musí naučit, jak zvládat emoce a projevovat je způsobem, který neohrožuje ostatní. Pro předškolní dítě je většinou tato jednota samozřejmostí. Děti by se měly naučit, že projevovat své emoce je v pořádku. Učitel by měl být empatický a respektovat tak dětské pocity, prožitky a názory. Respektování pocitů nerovná se respektování činů. (Svobodová a Švejdová, 2011, s. 47-58)

Princip hry a princip hry v roli

Hra v roli nebo-li „na něco“ je pro předškolní dítě typická. Skrze ni se přirozeně učí, získává zkušenosti a chápe svět. Dramatické hře se bude blíže věnovat nadcházející kapitola.

4.4 Dramatická hra

„Hra je činnost, která se uplatňuje po celý život člověka, byť v různých životních obdobích v různé intenzitě a podobě. u dítěte předškolního je hlavní a zcela převažující náplní času v bdělém stavu.“ (Machková 2007a, s. 13) Dramatická výchova ze hry vychází, a tak je dramatická hra její neodmyslitelnou součástí.

Dramatická hra by měla být vždy dobrovolná a nikdo by do ní neměl být nucen. Děti by si měly hrát z vlastní potřeby hrát si. Motivace by měla být vnitřní a hra by neměla být motivována odměnou či úspěchem. Hra by dětem měla přinášet vnitřní prožitek a pocit radosti.

Soutěživé hry nemají v dramatické výchově a v mateřské škole obecně co dělat. u dětí podporují pouze pocit bezmocnosti a nedostatečnosti, a dítě pak vykonává činnost pro něco a ne z radosti. Hra podporuje aktivitu, skrze ni získáváme zkušenost, učíme se a odnášíme si z ní prožitek. (Svobodová a Švejdová, 2011)

Předškolní věk je zlatým věkem hry a to především hry napodobivé hry „na jako“ a námětové „na něco“. Děti v tomto věku, zcela spontánně vytváří své vlastní světy, v nich děje a jednotlivé role. Tento proces je pro ně velice očistný, neboť si mohou odehrát a znovu zkusit situace, které v běžném životě prožívají. Hra v roli jim pomáhá jít více do hloubky, vyzkoušet si i jiné role a lépe tak porozumět světu. (Piaget a Inhelderová, 2014) Skrze hru se dítě učí a získává prožitek. Čím více dítě takové hry vytváří spontánně, tím více vlastních zkušeností a prožitků si odnese. Dítě by nemělo být přespříliš vedené, ale měl by mu být nechán prostor k vlastní tvořivosti. (Svobodová a Švejnová, 2011)

Základní hrou a metodou dramatické výchovy je hra v roli nebo-li „na něco“. Dramatická výchova ji pojímá na rozdíl od divadla sociálně. Hráči v roli jednájí způsobem určitého sociálního jednání a chování, které se od role předpokládá. Nehrajeme v tu chvíli za sebe, ale za někoho jiného. Jednáme podle toho, jak by jednala daná osoba. (Bláhová, 1996)

4.5 Metody a techniky využívané v mateřské škole

Metoda je široká a dlouhá cesta vedoucí k cíli, která se může různě měnit a přizpůsobovat potřebám dětí i učitele. Nejde o to, za jak dlouho cíle dosáhneme, ale především o to dosáhnout ho nebo se o to alespoň pokoušet. Technika je cesta užší a přesnější. Avšak i přesnou techniku, jako je např. technika asociačního kruhu, můžeme přizpůsobit do hry, kterou právě hrajeme. Metody, techniky a hry si vybíráme tak, aby nás co nejlépe dovedly k cíli, kterého chceme dosáhnout. (Svobodová a Švejnová, 2011, s. 69)

Metody a techniky umožňují dětem být aktivní a tvořivé, vyzkoušet si hru v roli a odnést si prožitek, zkušenost a také se učit spolupráci a komunikaci. Aby využívání těchto nástrojů dramatické výchovy fungovalo, musí být pro hru vybudované bezpečné prostředí fiktivní hry, která bude natolik zajímavá, že se do ní budou chtít děti připojit. (Svobodová a Švejnová, 2011, s. 70)

Valenta (2008) pojímá metodu jako hru v roli, která je základním principem dramatiky, ale i jako soubor postupů, jako je projektová metoda, projekt, dramatické strukturování nebo i jeden konkrétní postup, jako je například pantomima.

Metod a technik je velké množství, já uvedu pouze ty, které jsem využila v praktické části.

Asociační kruh

Technika, která u dětí rozvíjí kreativní myšlení. Učitel dětem například řekne: „Co vás napadá, když se řekne ...“ a vysloví konkrétní slovo. Děti mají za úkol sdělit myšlenkové spojení, které je na dané slovo právě napadlo. (Svobodová a Švejdomá, 2011)

Diskuse

Diskuse je forma rozhovoru ve větší skupině, kdy každý může k problému svobodně vyjádřit svůj názor. Pomocí diskuse hledáme především odpovědi na otázky, ale také si třídíme pojmy a poznatky. Důležité je mít připravené otevřené otázky, na které dítě může odpovědět více než jen ano nebo ne. (Ulrychová a kol., 2000)

Hra s pravidly

Jedná se o hru, která je založena na pravidlech. Patří sem hry pohybové, míčové, dramaticky motivované apod. Dramaticky motivované hry však nezastupují hru v roli jako takovou, neboť hráč je stále sám za sebe. Nevciťuje se do postavy např. „mrazíka“, který chce ostatní děti zmrazit. (Ulrychová a kol., 2000)

Hra v roli

Děti vstupují do role někoho jiného a přijímají fiktivní situaci. (Svobodová a Švejdomá, 2011)

Imaginární postava

Děti si musí nejprve vytvořit představu takového člověka a poté hrají v situaci tak, jako by byl skutečný.

Improvizace

Děti hrají v situaci bez přípravy. Musí pružně reagovat na pokyny učitele nebo ostatních hráčů. (Valenta, 2008)

Improvizace hromadná

Improvizace, kdy musí děti improvizovat všechny najednou a reagovat na sebe.

Improvizace simultánní

V simultánní improvizaci hrají děti nepřipraveně vedle sebe, ale navzájem na sebe reagují. Každý se zaměřuje pouze sám na sebe.

Narativní pantomima

Učitel vypráví dětem děj a ony na něj pantomimicky reagují. Vyprávění musí zachycovat akci, popisovat, co která postava dělá, jak se hýbe apod. Vyprávěná pantomima se hodí pro začátečníky a menší děti, které potřebují jistější vedení. (Valenta, 2008)

Reflexe

Zastavení na konci lekce, kdy učitel s dětmi mluví o tom, co právě prožily. Snaží se zjistit, co si ze hry odnesly či zapamatovaly. Skrze ni děti hledají hlavní myšlenku. (Ulrychová a kol., 2000)

Simultánní hra

Hra, kdy každé dítě hraje za sebe a má za úkol nereagovat na ostatní děti. (Valenta, 2008)

Štronzo

Při vyslovení slova „štronzo“ mají děti za úkol ihned zastavit a vytvořit sochu. Pro předškolní děti, které mají ještě z vývojového hlediska problém se soustředit a vydržet v klidu, je zvládnutí této techniky velmi přínosné. (Svobodová a Švejdvová, 2011)

Učitel v roli

Učitel na sebe vezme podobu nějaké role, a to mu umožňuje být s dětmi ve hře a lépe je tak do ní vtáhnout. Díky hraní v roli dokáže lépe zajišťovat bezpečí hry. Skrze roli může nastolit nový neočekávaný problém nebo situaci, kterou budou muset děti vyřešit. Tím, že přináší něco neočekávaného a klade otázky, nutí děti k diskusi a hledání nových řešení. (Ulrychová a kol., 2000)

Zástupná rekvizita

Předmět je podobný konkrétnímu předmětu, který zastupuje. Rozvíjí se tak dětská představivost. Může být i symbolem nějaké postavy. (Ulrychová a kol., 2000)

Zástupná řeč

Neexistující řeč, kterou si děti musí improvizací vymyslet, nebo ji učitel zadá. Tato řeč vede děti k větší uvolněnosti při používání řeči skutečné. Dítě tak lépe vyjadřuje emoce, protože se nemusí soustředit na řeč. (Ulrychová a kol., 2000)

Živý obraz

Děti mají za úkol vytvořit sochu dané situace. Musí využít tak pouze své tělo beze slov a pohybu. Obrazy poté na tlesknutí můžeme rozehrát a děti mohou přidat pohyb a slovo. Živé obrazy jsou jednodušší než improvizace. (Ulrychová a kol., 2000)

SHRNUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

V této části práce byla popsána multikulturní a dramatická výchova a jejich provázanost s mateřskou školou. Dále byla uvedena specifika předškolního věku, a to především na úrovni sociální. Byly představeny principy institucionálního předškolního vzdělávání a také Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) v souvislosti s multikulturní a dramatickou výchovou.

Z teoretické části lze usuzovat, že využívání multikulturní výchovy v mateřské škole není příliš běžné. v RVP PV není multikulturní výchova jasně vymezena a pedagog ji musí hledat tak říkajíc „mezi řádky“. Na základě těchto zjištění se pokusím nyní vytvořit projekt založený na principech multikulturní a dramatické výchovy, který bude v dětech vzbuzovat přirozený zájem poznávat jiné kultury a zároveň bude sloužit k rozvoji jejich prosociálního chování.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část se zaměřuje na návrh, realizaci a podrobnou reflexi projektu, který se zabývá dramatickou výchovou v mateřské škole, jako jednu z forem multikulturní výchovy. Projekt je určen pro předškolní děti ve věku od 4 do 7 let.

Hlavním cílem je vytvořit projekt multikulturní výchovy s využitím metod a technik dramatické výchovy.

Dílčím cílem je zjistit, zda jsou metody a techniky dramatické výchovy vhodné pro multikulturní výchovu a zda sebou tyto metody a techniky přinášejí některá úskalí či limity. Dále pak, zda předškolní děti mají povědomí o širším pojetí světa, zda chápou, že lidé mluví i jinými jazyky, a jestli se u nich vytvořily první předsudky.

5 Výzkum

Součástí praktické části je kvalitativní výzkum založený na participačním pozorování. Realizaci projektu multikulturní výchovy s využitím metod a technik dramatické výchovy pozoruji a zároveň jsem jako učitel účastníkem děje. Projekt nese název „*Letem světem*“ a zaměřuje se na země, s jejichž národnostmi se předškolní děti mohou v České republice setkat. Konkrétně se děti díky projektu blíže seznámí s Vietnamskou socialistickou republikou (Vietnamem) ležící v Asii a s Anglií, která je součástí země Spojeného království Velké Británie a Severního Irska (Velké Británie) v Evropě.

5.1 Výzkumné otázky

1. Objeví se během projektu „*Letem světem*“ u dětí předsudky vůči národnostem ze zemí, o kterých je projekt realizován?
2. Jaké výhody přináší propojení multikulturní a dramatické výchovy?
3. Nese sebou projekt „*Letem světem*“ a realizování multikulturní výchovy metodami a technikami dramatické výchovy některá rizika?

5.2 Příprava projektu „*Letem světem*“

Projekt této bakalářské práce jsem nazvala „*Letem světem*“, neboť vybrané země jsou od sebe velmi vzdálené. Na území České republiky se vyskytuje velké procento Vietnamců a jejich dětí, kteří již ve většině případů mají české státní občanství, ale

v jejich rodině se stále dodržují vietnamské tradice. Děti v České republice mají velkou šanci se s vietnamskými dětmi setkat. Anglii jsem si vybrala, protože jsem projekt měla realizovat ve třídě, kde se nacházelo bilingvní dítě, jehož matka z této země pochází. Děti v předškolním věku často navštěvují kroužek angličtiny a chtěla jsem, aby se seznámily se zemí, kde se tímto jazykem hovoří. Cílovou skupinou jsou děti předškolního věku, konkrétně ve věku od 4 do 7 let. k realizaci projektu jsem využívala metod a technik dramatické výchovy, průpravných her a cvičení. Projekt je rozdělen do dvou samostatných částí a každá část byla realizována jeden týden. Týdny na sebe přímo nenavazovaly. Výstupem projektu je fotodokumentace projektu. Závěrečným vyhodnocením je reflexe vlastní práce založená na participačním pozorování.

5.2.1 Informace o mateřské škole

Projekt byl realizován ve Fakultní mateřské škole se speciální péčí v Praze, do které jsem jako studentka docházela na praxi. Součástí jejího Školního vzdělávacího plánu je i zařazování dramatické výchovy. v této mateřské škole je 5 tříd, z nichž jedna je pro děti se speciálními potřebami. Tyto děti se následně s pomocí asistenta adaptují do 4 větších oddělení, která se nazývají Červené, Modré, Zelené a Žluté. Speciální oddělení se jmenuje Duhové. Do této mateřské školky jsem docházela na praxi průběžně 3 roky v různých intervalech, a tak jsem již před realizací znala chod a filozofii školky. Konkrétně jsem projekt „*Letem světem*“ realizovala v Zeleném oddělení, které navštěvuje 26 dětí ve věku od 3 do 7 let. z 26 dětí jsou dvě integrované ze speciální třídy. Do oddělení většinou dochází méně dětí, přibližně 20 a méně. Oba scénáře vybraných zemí jsem realizovala jeden týden a nenavazovaly na sebe. Třída je zde rozdělena na dvě části, hernu a přilehlou místnost se stoly. Využívala jsem obě tyto místnosti, ale především prostornou hernu.

5.3 Cíle projektu „*Letem světem*“ - Vietnam

Hlavním cílem projektu je seznámit předškolní děti s národem Vietnamců a jejich zemí Vietnamem, odkud pochází. Skrze dramatizaci příběhu o chlapci Longovi, který žije v České republice a zažívá zde různé situace nepochopení, jsem chtěla v dětech vzbudit empatii, toleranci a eliminovat tak předsudky, které by v nejbližší době děti mohly ze svého okolí získat.

Dalším cílem je prostřednictvím prožitku a hry u dětí vzbudit zájem o Vietnam a seznámit je s jeho kulturou, tradicemi, zvyky, podnebím, pohádkami, typickými jídly a způsobem života. Dětem tak pomoci alespoň elementárně pochopit a poznat tuto kulturu a zemi, a získat tak širší povědomí o světě kolem nás.

Dramatickým cílem projektu je u dětí celkově rozvinout jejich osobnost, jak na úrovni fyzické, tak psychické. Podpořit empatii vůči druhým a spolupráci s nimi, rozvíjet tvořivé myšlení a řešení problémů, učit se nahlížet na problém z různých úhlů pohledu, rozvíjet pozitivní prožívání a vyjádření sebe sama, rozvíjet dramatické schopnosti a dovednosti, seznámit se s novými metodami a technikami dramatické výchovy, vyzkoušet si hru v roli, učit se rozlišovat hru v roli a skutečnost, porozumět pravidlům a také je dodržovat. Vyjadřovat sebe sama dramatickými a výtvarnými prostředky a využívat k poznávání světa všech svých smyslů.

Cílem projektu je i nalézt odpovědi na výzkumné otázky.

5.3.1 Scénář projektu „*Letem světem*“ – Vietnam

Součástí scénáře jsou již reflexe jednotlivých aktivit ve formě participačního pozorování a také komunitní kruh, který je ve třídě až na výjimky uskutečňován každý den. Zapaluje se při něm svíčka a v kruhu hovoří ten, kdo drží v ruce ptáčka. Je to rituál a chvíle klidu, která napomáhá většímu prohloubení pospolitosti ve třídě. Děti se tak učí trpělivosti, vyslechnout druhého, umět samostatně hovořit a projevovat svoje názory a myšlenky. Kruh začíná před svačinou a po svačině probíhá program, na který komunitní kruh děti otázkou připravuje.

1. Den

Celkový čas: 45 minut

Pomůcky: Buben, fotografie Longa, kostýmní znak Longa (čapka), vietnamská tradiční hudba, triangl, obrázek asijského draka, papír se jmény dětí ve třídě a jejich význam, hůlky, v rýžovaru uvařená jasmínová rýže.

1) Rozehřívací hra Pan fotograf – hra s pravidly

Pomůcky: Buben.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: „Zahrajeme si hru na pana fotografa. Jak víte, tak fotografie jsou obrázky, které si můžeme vyrobit pomocí fotoaparátu. Vy budete běhat v rytmu bubínku, a když přestanu bubnovat, tak vám řeknu, co pan fotograf vyfotografoval. Vy si zahrajete na fotku a uděláte to, co pan fotograf vyfotografoval. Na některé fotce bude potřeba třeba jenom jeden z vás, ale na některých fotkách bude třeba i více lidí nebo věcí, tak dobře poslouchejte, co pan fotograf vyfotil.“

Poznámky: Správně dětem vysvětlit hru a volit „fotografie“, které budou schopné vytvořit.

Dílčí cíle: Rozvoj tvořivosti, uvědomění si a ovládnutí vlastního těla, rozvoj spolupráce.

Reflexe: Děti jsou zvyklé na dramatickou výchovu, a tak neměly nejmenší problém fotografie vytvářet. Chvilku měly tendence pro ně zajímavé náměty rozehrávat, ale když jsem přidala k vytváření štronza počítání do 5, začala hra plně fungovat.

2) Asociační kruh seznámení s Longem skrze fotografii

Pomůcky: Fotografie Longa.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: „Děti, pojd'te si sednout do kruhu, pan fotograf nám tu jednu opravdovou fotografii nechal. Dám vám ji do kruhu a schválně, jestli poznáte, co na ní je. Otázky: „Kdo si myslíte, že to je?“ „Odkud myslíte, že pochází?“ „Proč si myslíš, že pochází odtud?“ „Proč si myslíte, že tady máme jeho fotografii?“ „Kolik mu asi je?“ „Co si myslíte, že rád dělá?“

Poznámky: Zaznamenávat si odpovědi dětí a zjišťovat, zda mají vytvořené předsudky.

Dílčí cíle: Rozvoj komunikativních dovedností, rozvoj tvořivého myšlení, posilování zvědavosti, zájmu, radosti z objevování.

Reflexe: Děti byly fotografií zaujaté a dávaly dobrý pozor. Napadaly je národnosti jako Číňan, Japonec nebo Tibeťan. s Vietnamcem jsem jim musela pomoci, ale poté si vzpomněly, že chodí do vietnamské večerky nebo znají nějaké dítě ze svého okolí. u dětí se neprojeví žádné posměšky. Při otázce, co vidíte na fotografii, říkaly, že vidí chlapečka sedět na židli apod.

3) Seznámení s Longem – učitel v roli (Long)

Pomůcky: Kostýmní znak Longa (čapka).

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: „*Ted’ si vezmu na hlavu tuhle čapku a stanu se tím chlapcem na fotografii. Chlapec za vámi přijde a řekne vám něco o sobě. Případně se ho můžete i na něco zeptat.*“

„Ahoj děti, jmenuju se Long a pocházím z Vietnamu. Vietnam je v Asii. Ted’ chodím do první třídy. Do České republiky jsme se přestěhovali, když mi bylo 6 let a neuměl jsem vůbec česky. Těžké pro mě bylo, bavit se s paní učitelkou a ostatními dětmi, když jsem jim vůbec nerozuměl. Museli jsme se přestěhovat, protože ve Vietnamu nebylo moc práce. Dřív tam byla válka, a od té doby jsou tam lidé chudí a někdy mají i hlad. Hodně jich bydlí na vesnici. Měst máme málo, ale já mám stejně nejraději vesnici, odkud pocházím. i moje babička s dědou bydlí na vesnici. Někdy se mi po nich stýská. Rád bych je navštívil. Děti, já jsem si s vámi přišel hrát, protože jsem slyšel, že jste moc šikovné a zvědavé. Můžeme se spolu proletět do Vietnamu a naučím vás, jak třeba jíme, jak se zdravíme a tak.“

Poznámky: Připravit co bude Long říkat a připravit se na otázky dětí.

Dílčí cíle: Rozvíjet u dětí prosociální chování (empatii, toleranci, respekt), posilovat zvědavost, zájem a radost z objevování.

Reflexe: Postava Longa děti zaujala, chtěla jsem dětem toho co nejvíce sdělit, a tak nezbylo bohužel tolik prostoru pro otázky, které by děti jistě vymyslely. Příště bych nechala děti se ptát více.

4) Vietnamský pozdrav – učitel v roli (Long)

Pomůcky: Vietnamská tradiční hudba, kostýmní znak pro Longa (čapka).

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: „*Děti, za chvílku za vámi zase přijde Longa a ukáže vám, jak se ve Vietnamu zdraví.*“ Učitel si nasadí kostýmní znak Longa a začíná děti učit vietnamský pozdrav s podáním rukou. „*Ahoj děti, my se ve Vietnamu zdravíme tak, že si podáme s druhým ruku, přes ní položíme druhou a mírně se ukloníme.*“

Poznámky: Správně dětem předvést a vysvětlit pozdrav.

Dílčí cíle: Rozvoj komunikativních dovedností, rozvoj řečových schopností, rozvoj kooperativních dovedností.

Reflexe: Ukázala jsem dětem v roli Longa vietnamský pozdrav. Nezahlocovala jsem děti celou vietnamskou hierarchií pozdravů. Šlo o to ukázat dětem, že se lidé na světě zdraví jinak. Vietnamská hudba byla velmi tradiční a měla za úkol děti zklidnit, vést je k pozornosti a doplňovat celkovou atmosféru vietnamského pozdravu. Dětem se vietnamský pozdrav dařil.

5) Pohybová hra na draky s Longem – učitel v roli (Long), hra s pravidly

Pomůcky: Triangl, obrázek asijského draka.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: „*Víte, že každé vietnamské jméno něco znamená? a víte, co znamená to moje? Znamená drak. Tak si na draky zahrajeme, ale musím vás upozornit. Asijský drak, to je docela něco jiného než ten český. Asijský drak je moc moudrý a veselý, má rád lidi a přináší jim radost, bohatství a dobrý život. Drak znamená štěstí a ve vietnamských pohádkách drak princezny nežere, ale bere si je za manželky.*“ Poté Long (učitel) vysvětlí hru. „*Jeden z vás se stane dračí hlavou a bude se snažit pochytat své rozutečené dračí tělo, kterým jste vy děti. Hra skončí, až vytvoříme jednoho velkého draka.*“ Pro obměnu můžeme zapojit více dračích hlav.

Poznámky: Opakovat hru dle zájmu dětí. Správně vysvětlit dětem význam asijského draka.

Dílčí cíle: Rozvoj pohybových schopností a dovedností, rozvoj fyzické zdatnosti, posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.), získání nových informací.

Reflexe: Děti mají rády pohybové hry, a tak chtěly hru na draky stále opakovat. Opakovala jsem ji s nimi vícekrát a postupně jsem přidávala další dračí hlavy.

6) Moje jméno – učitel v roli (Long), diskuse v kruhu

Pomůcky: Papír se jmény dětí ve třídě a jejich význam.

Časová dotace: 10 minut

Zadání pro děti: „*Pojďte se, děti, posadit do kroužku a já vám něco povím. Víte, že i česká jména něco znamenají? Mně by bylo líto, kdybyste to nevěděly, a tak jsem si o vašich jménech něco zjistil.*“ Významy jmen v příloze.

Poznámky: Udržet roli učitele v roli Longa a mít připravené významy jmen.

Dílčí cíle: Přirozený rozvoj radosti a zájmu dětí, rozvoj pozitivních vztahů sama k sobě, poznání nových informací.

Reflexe: Ačkoliv byly děti z dračí hry trochu více rozdováděné, při povídání o jménech, se v kroužku zklidnily a velmi je zajímalo, co jejich jméno znamená.

7) Jíme hůlkami

Pomůcky: Hůlky, v rýžovaru uvařená jasmínová rýže.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: „*Děti, představte si, že my ve Vietnamu nejíme příborem jako vy tady v Čechách, ale používáme hůlky. Vezměte si teď ode mě každý hůlky a já vám ukážu, jak se s nimi jí. Položte si hůlku do jamky mezi ukazováček a palec a na druhé straně ji opřete mezi prostředníčkem a prsteníčkem. Do jamky položíme i druhou hůlku a chytíme si ji ukazováčkem a palcem. Nic si z toho nedělejte, děti, když vám to nepůjde, já jsem se to také dlouho musel učit.*“

Poznámky: Mít dostatek informací o rýži, kdyby se děti vyptávaly.

Dílčí cíle: Poznání stravovacích návyků jiné země, rozvoj sebeovládání, rozvoj jemné motoriky.

Reflexe: Některým se to dařilo více, některým méně. Snažily se nevzdávat. Poté jsme se přesunuly ke stolečkům k ochutnávání vietnamské rýže, kdy jim Long (TIR) vysvětloval, jak se rýže připravuje. Rýže se musí třikrát propláchnout, aby v ní nebyl přebytečný prach. Rýži proplachujeme do té doby, dokud není voda čirá. To děti fascinovalo. Jedna holčička se zmínila, že poví mamince, aby jí rýži umyla a druhý den

vyprávěla o tom, jak jí maminka takto rýži uvařila. Rýže dětem opravdu velmi chutnala, některé si chodily i přidat.

8) Reflexe

Pomůcky: Žádné.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: „**Děti, zůstaňte prosím sedět v kroužku. Ted' vám položím jednu otázku. Kdo bude vědět odpověď, ať se přihlásí a sdělí nám ji. Kdo je to Long a co jste se o něm dnes dozvěděly?**“

Poznámky: Vhodně děti podporovat v odpovědích a nenapovídat jim.

Dílčí cíle: Vybavení a opakování nových poznatků.

Reflexe: Děti si pamatovaly, že Long přijel do České republiky z Vietnamu, když mu bylo 6 let a neuměl česky. Také si pamatovaly, že doma nejí příborem, ale hůlkami. Dále, že se ve Vietnamu konzumuje hodně rýže a že je dobrá. Některé děti si zapamatovaly význam svého jména, které jim Long vysvětlil, a také si pamatovaly, že Longovo jméno znamená ve vietnamštině drak. Další dítě si vzpomnělo, že ve Vietnamu mají jiné draky, než v České republice. Berou si princezny za manželky a nežerou je. Dětem se na základě výpovědí ostatních vybavovaly další a další poznatky.

2. Den

Celkový čas: 20 + 30 minut

Pomůcky: Ptáček (předmět pro komunitní kruh), svíčka, sirky, podložka pod svíčku, veselá hudba, kostýmní znak pro Longa (čapka), židle, kostýmní znak pro zlého chlapce (jiná čapka), obrázky asijských draků, velké čtvrtky, špejle, pastelky, voskovky, izolepa, nůžky, provázek.

1) Komunitní kruh

Pomůcky: Ptáček (předmět pro komunitní kruh), svíčka, sirky, podložka pod svíčku.

Časová dotace: 20 min

Zadání pro děti: „**Stalo se vám někdy, děti, že vám někdo řekl nebo udělal něco, co se vám nelíbilo?**“

Poznámky: Stále dětem připomínat otázku v kroužku. Dávat dětem doplňující otázky, když si nejsou jisté a poděkovat jim za jejich odpovědi.

Dílčí cíle: Umět se samostatně vyjadřovat a rozhodnout.

Reflexe: Děti odpovídaly velmi upřímně, atmosféra v kroužku byla velmi silná. Některé děti si mezi sebou chtěly vyřizovat spory, ale stále platilo pravidlo, že mluví pouze jeden.

2) Baba na kamarády – hra s pravidly

Pomůcky: Žádné.

Časová dotace: 7 min

Zadání pro děti: „Zahrajeme si kamarádkou hru na babu. Kdo dostane babu, bude se tvářit smutně, zachránit ho může kamarád, který ho pohladí a řekne: Ty jsi můj kamarád“

Poznámky: Dbát na vhodné chování dětí k sobě navzájem.

Dílčí cíle: Rozvoj pohybových schopností, hrubé a jemné motoriky, rozvoj prosociálního chování, seznamování s pravidly.

Reflexe: Hra z počátku úplně neplnila svůj cíl. Děti se snažily zachraňovat ostatní co nejrychleji a někdy i ne příliš citlivě. Hru jsem zastavila, řekly jsme si, jak by se měly kamarádi k sobě chovat, a změnila jsem pohazení na podání ruky a pohled do očí. v tom hra získala na smysluplnosti.

3) Long a jeho kamarádi – simultánní improvizace, imaginární kamarád

Pomůcky: Veselá hudba.

Časová dotace: 8 minut

Zadání pro děti: „Long si našel v Česku nové kamarády. Vy se teď v takového jeho kamaráda proměníte, a každý z vás teď bude mít vedle sebe jako Longa a s ním si budete hrát. Ukažte mi každý, kde máte Longa. Může sedět, ležet, být na druhém konci třídy apod. Zkuste vymyslet, na co byste si mohly s Longem zahrát. Pustím vám k vaší hře veselou písničku. Až přestane hudba hrát, někdo vymyslí novou hru“

Poznámky: Správně dětem vysvětlit imaginárního kamaráda.

Dílčí cíle: Rozvoj fantazie a tvořivosti, rozvoj prosociálního chování, rozvoj dramatické dovednosti improvizace.

Reflexe: v této hře bylo opravdu rozhodující kvalitně vysvětlit imaginárního kamaráda. Dát dětem čas a prostor, aby ho mohly nalézt a sžít se s ním. Hru jsem započala, až když mi všechny zúčastněné děti ukázaly, kde mají svého kamaráda Longa. Nejprve děti svádělo vymýšlet hru na babu, ale směřovala jsem je k tomu, aby vymýšlely něco, na co jsme si ještě nehrály. Děti vymýšlely situace, kdy s Longem hrály karty, „přeskakovačku“, na schovávanou apod. Dávala jsem dětem doplňující otázky, jako například: Přihlásí se ten, kdo nad Longem vyhrál. Přihlásí se ten, kdo s Longem prohrál. Když se děti přihlásily vícekrát, doplnila jsem to slovy, že asi stihly s Longem hrát více her a jednou prohrály a jednou vyhrály.

4) Long a kluci, co se mu smáli – hra v roli

Pomůcky: Kostýmní znak pro Longa (čapka), židle, kostýmní znak pro zlého chlapce (jiná čapka).

Časová dotace: 10 minut

Zadání pro děti: „*Děti, pojd'te si sednout do kroužku a já vám něco o Longovi povím.*“ Děti se posadí do kroužku. „*Ani Long neměl pouze kamarády, ve škole byli kluci, kteří se k němu nechovali příliš kamarádsky. Říkali a dělali mu věci, které se Longovi vůbec nelíbily. Byl z toho smutný. Samy si vzpomeňte, jak jsme si ráno povídali v kroužku, že se nám také stalo, že se k nám někdo choval, jak se nám nelíbilo. Doprostřed kroužku dáme židli s Longovou čapkou a on na ní bude jako sedět. Poté tady mám druhou čepici, a kdo si jí dá na hlavu, stane se zlým klukem, který se k němu nechoval hezky. Něco mu řekne nebo udělá.*“ Na židli je položený kostýmní znak Longa (čapka), přistoupí k němu dítě v roli (má na hlavě kostýmní znak) a udělá nebo řekne Longovi něco ošklivého, co se mu asi nelíbilo. Poté vstoupí do role Longa jiné dítě a řekne nám, jak se Long cítil. „*Ted' si pojd'te někdo nasadit na hlavu Longovu čapku, proměňte se v něj a řekněte nám, jak se Long cítil, když mu tohle ten zlý kluk řekl, udělal.*“

Poznámky: Dostatečně dětem vysvětlit Longovu situaci a co mají dělat.

Dílčí cíle: Uvědomit si, že moje jednání může být někomu nepříjemné, uvědomit si, co se mně samotnému líbí a nelíbí, dívat se na problém z dvou úhlů pohledu, umění vcítit se do druhého.

Reflexe: Tato hra děti velmi zaujala, bylo pro ně okouzující, že mají možnost říct něco ošklivého nahlas a nebýt za to pokáráni. Děti mluvily k Longovi sprostě a ošklivě, jako někdy mluví samy k sobě, jedno dítě koplo do židle. Nikde se neobjevily žádné rasistické nadávky tykající se Longova vzhledu nebo původu. Ostatní děti se občas smály, ale když poté vstoupil někdo do role Longa a říkal, co se mu nelíbilo, děti zpozorněly a začaly brát situaci více vážně. Jazykový projev dětí byl kvalitní a k tématu.

5) Reflexe

Pomůcky: Longova čapka.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: „*Děti, zůstaňte prosím sedět v kroužku. Teď pošlu Longovu čapku po kroužku, a kdo jí bude mít v ruce, nám poví, co jsme se dozvěděli o Longovi nového?*“

Poznámky: Vést reflexi a klást dětem doplňující otázky a zároveň jim nenapovídat.

Dílčí cíle: Vybavení a třídění nových poznatků, vytváření základů pro práci s informacemi.

Reflexe: Děti mluvily především o tom, že Long měl i neměl kamarády. Některé zmiňovaly i poznatky z předchozího dne.

6) Ranní nabídka činnosti – Výroba asijských draků

Pomůcky: Obrázky asijských draků, velké čtvrtky, špejle, pastelky, voskovky, izolepa, nůžky, provázek.

Časová dotace: neomezená

Zadání pro děti: „*Kdo chce děti, mám tu obrázky asijských draků, jak vypadají. Můžete se inspirovat a u stolečku si ho vyrobit.*“

Poznámky: Připravit si pro děti obrázky asijských draků.

Dílčí cíle: Rozvoj tvořivosti, fantazie, rozvoj jemné motoriky.

Reflexe: Děti si draky vyráběly průběžně celý týden. Postupně si vyrobily draka téměř všechny děti.

3. Den

Celkový čas: 20 + 30 minut

Pomůcky: Ptáček (předmět pro komunitní kruh), svíčka, sirky, podložka pod svíčku, kostýmní znak pro Longa (čapka), židle, kostýmní znak pro zlého chlapce (jiná čapka), vlajka Vietnamu, obrázky zvířat žijící ve Vietnamu, obrázky zemědělských plodin Vietnamu - kukuřice, čaj, maniok, cukrová třtina, bavlna, káva, kaučuk, kešu ořechy pepř, obrázky přírodních podmínek ve Vietnamu – tajfun, hory, pralesy, rostliny, žlutá řeka, pepř a káva na přičichnutí v misce, obrázek pagody, obrys mapy Vietnamu, voskovky, obrázky asijských draků, velké čtvrtky, špejle, pastelky, voskovky, izolepa, nůžky, provázek.

1) Komunitní kruh

Pomůcky: Ptáček (předmět pro komunitní kruh), svíčka, sirky, podložka pod svíčku.

Časová dotace: 20 min

Zadání pro děti: „*Pamatujete si nebo víte něco o Vietnamu?*“

Poznámky: Stále dětem připomínat otázku v kroužku. Dávat dětem doplňující otázky, když si nejsou jisté a poděkovat jim za jejich odpovědi.

Dílčí cíle: Umět se samostatně vyjadřovat a rozhodnout, vybavit si informace.

Reflexe: Děti si dohromady pamatovaly vše, co jsme si o Vietnamu prozatím sdělily. Některé děti si vzpomněly, že znají vietnamské obchodníky.

2) Rozehřívací hra zlý kluk přilepil Longa

Pomůcky: buben

Časová dotace: 5 min

Zadání pro děti: „*Děti, my si teď zahrajeme takovou hru na zlého kluka, který Longovi pořád něco přilepoval lepidlem. Vy se teď proměníte v Longa, a když budu hrát na buben, tak budete běhat, a pak řeknu, co mu zlý kluk přilepil lepidlem.*“ Učitel s dětmi hraje obměnu hry na lepidla. Dává dětem příkazy typu: přilepil mu nohu k podlaze a děti se musí dotýkat podlahy pouze nohou.

Poznámky: Srozumitelně dětem vysvětlit zadání.

Dílčí cíle: Rozvoj pohybových schopností, hrubé a jemné motoriky, rozvoj prosociálního chování, seznamování s pravidly chování ve vztahu k druhému.

Reflexe: Děti hru na lepidla znají, a tak se jim hra dařila. Menší děti se hůře v příkazech orientovaly, a tak se dívaly na starší děti.

3) Pojedeme s Longem do Vietnamu

Pomůcky: Kostýmní znak Longa (čapka), vlajka Vietnamu, obrázky zvířat žijící ve Vietnamu, obrázky zemědělských plodin Vietnamu - kukuřice, čaj, maniok, cukrová třtina, bavlna, káva, kaučuk, kešu ořechy pepř, obrázky přírodních podmínek ve Vietnamu – tajfun, hory, pralesy, rostliny, žlutá řeka, pepř a káva na přičichnutí v misce, obrázek pagody.

Časová dotace: 10 minut

Zadání pro děti: „*A my abychom Longovi mohli ukázat, že ho mezi sebou přijímáme, vypravíme se s ním do Vietnamu. Za chvíli za vámi přijde Long, něco vám o Vietnamu poví a pak se tam společně vydáte.*“ Učitel v roli řekne dětem informace o Vietnamu. Ukáže jim na mapě, kde leží Vietnam a kde Česká republika a jak jsou od sebe tyto země vzdáleny. Připomene dětem, že se Vietnam nachází v Asii. Ukáže dětem vlajku. Ukáže dětem některá zvířata žijící ve Vietnamu. Dále ukáže dětem obrázky toho, co a jak se ve Vietnamu pěstuje. Kukuřice, čaj, maniok, cukrová třtina, bavlna, káva, kaučuk, kešu ořechy a pepř. Dále zmíní rybolov a chov vodních živočichů. Upozorní na pěstování rýže a ukáže klobouky, které se nosí na pole jako ochrana proti slunci. Pošle k přičichnutí kávu a pepř. Dále učitel řekne něco o podnebí ve Vietnamu. Na severu jsou hory a pralesy, v horách je i zima, ve středu země mají čtyři roční období a na jihu se střídá období sucha a dešťů. Ukáže obrázky pralesa, rostlin v něm apod. Dále jak vypadá pagoda a co to je (něco jako kostel, kde se lidé modlí). Ukáže obrázek Žluté řeky a vysvětlí její název. Obrázek tajfunu, o kterém jsme se dozvěděly z vietnamských pohádek.

Poznámky: Připravit si a znát co nejvíce informací o Vietnamu.

Dílčí cíle: Posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.), bližší seznámí s Vietnamem a získání nových znalostí, rozvoj smyslů, seznamování se světem lidí, kultury a umění.

Reflexe: Tato aktivita byla důležitá pro nasbírání, co největšího množství informací, které jsem potom s dětmi prožila v praxi. Děti aktivitu, ačkoliv byla více formální než jiné činnosti, zvládaly a dávaly pozor. Nové informace o Vietnamu je velmi zajímavý, doptávaly se i na další věci.

4) Letíme do Vietnamu – hromadná improvizace, narativní pantomima

Pomůcky: Kostýmní znak pro Longa (čapka).

Časová dotace: 10 minut

Zadání pro děti: „*Děti, pojed'te prosím se mnou navštívit do Vietnamu moji babičku a dědečka do rybářské vesnice Mui Ne. Zabalte si batůžky a vyrážíme na tramvaj, musíme se nějak dopravit na letiště. v tramvaji to trochu drncá, tak kdo nesedíte, držte se. Pojd'te, musíme přestoupit na autobus na letiště. Zkontrolujte někdo hodinky, letí nám to ve dvě hodiny, tak jestli to stihneme. a už jsme tady na letišti, tak pojd'te, musíme na pasovou kontrolu. Kdo bude nyní hrát kontrolu na letišti?*“ Vybereme dítě, které nám zahraje kontrolu palubních vstupenek. To samé bude i s pilotem. „*Ano už jsme v letadle, kdo se stane kapitánem našeho letadla a dopraví nás do Vietnamu? Měli bychom tam být asi za 14 hodin.*“ Pilot nám oznámí, ať se připoutáme, připravíme ke vzletu a přistání a proběhne opět pasová kontrola. Dítěti dopomáháme. „*Přistáli jsme v Hanoji, hlavním městě Vietnamu. Pojd'te, nejdřív se stavíme na severu v horách, oblečte si svetr, trochu tu mrzne. a teď vyrazíme směrem na jih, kde jsou deštné pralesy. Pojd'te ale potichu, abychom nevyplašili tygra. a tamhle jsem ho viděl, schovejte se. Tygr je pryč, pojd'te si přičichnout k orchideji, jak krásně voní. a teď pojedeme po Žluté řece směrem na jih. Pádlujte, pádlujte. Vystupovat, jsme u moře na písčité pláži, můžeme si tu poležet a opalovat se nebo dovádět na pláži. Hrajte si na pláži, jak chcete. a začalo pršet, zastihlo nás období dešťů. Prší, utíkejte. a teď se proměňte v dešť a vytvořte sochu, než napočítám do pěti.*“ Obejdu děti a zeptám se, v co se proměnily. Děti se proměnily v louži, kapku deště, záplavu, Žlutou řeku. *Tak pojd'te, proměňte se zase v děti, ještě chvílku pojd'te a už jsme u mojí babičky a dědečka ve vesnici Mui Ne.*

Poznámky: Nastudovat si přírodní podmínky Vietnamu a vhodně je v roli dětem představovat.

Dílčí cíle: Rozvoj spolupráce, vyzkoušet si vžít se do role, umět přijmout pravidla, reagovat na pokyny, přijmout narativní pantomimu.

Reflexe: Děti opět učitele v roli Longa přijaly, byly silně vtaženy do příběhu a při vedené improvizaci se zapojovaly a hrály dané situace.

5) Reflexe s mapou

Pomůcky: Obrys mapy Vietnamu na papíru, voskovky.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: „*Děti, dnes jsme se opět dozvěděli více věcí o Longovi a Vietnamu. Co vám připomíná tato mapa Vietnamu? Písmeno S, draka „Vezměte si teď pastelky a každý zaznamenejte do mapy, co víte o Vietnamu.“*

Poznámky: Koordinovat spolupráci dětí tak, aby se k mapě dostaly všechny děti.

Dílčí cíle: Vybavení a uchování nových poznatků, rozvoj fantazie, rozvoj tvořivosti, rozvoj spolupráce.

Reflexe: Děti nejvíce zaujala zvířata a těch se v mapě objevila spousta, dále děti zaznamenávaly tajfun, záplavy, období dešťů, prales, pagodu.

6) Ranní nabídka činnosti – výroba asijských draků

Pomůcky: obrázky asijských draků, velké čtvrtky, špejle, pastelky, voskovky, izolepa, nůžky, provázek

Časová dotace: neomezená

Zadání pro děti: „*Kdo chce děti, mám tu obrázky asijských draků, jak vypadají. Můžete se inspirovat a u stolečku si ho vyrobit.*

Poznámky: Ukázat dětem inspiraci ve formě obrázků.

Dílčí cíle: Rozvoj tvořivosti, fantazie, rozvoj jemné motoriky.

Reflexe: Asijské klobouky děti nezaujaly tolik jako draci, ale i tak si několik dětí přišlo klobouk vyrobit. Klobouky jsme poté využili v odpoledních aktivitách.

4. Den

Celkový čas: 20 + 25 minut

Pomůcky: ptáček (předmět pro komunitní kruh), svíčka, sirky, podložka pod svíčku, klavír, buben, dřívka, vyrobené asijské klobouky, kostky Polikarpovovy stavebnice

1) Komunitní ranní kruh

Pomůcky: Ptáček (předmět pro komunitní kruh), svíčka, sirky, podložka pod svíčku.

Časová dotace: 20 min

Zadání pro děti: „*Stalo se vám, děti, někdy, že vám někdo nerozuměl? Long vám říkal, že když přijel do České republiky, tak nerozuměl česky. Například, když jste byly ještě hodně malé nebo když jste byly v cizí zemi.*“

Poznámky: Stále dětem připomínat otázku v kroužku. Dávat dětem doplňující otázky, když si nejsou jisté a poděkovat jim za jejich odpovědi.

Dílčí cíle: Umět se samostatně vyjadřovat a rozhodnout, rozvoj prosociálního chování (rozvoj sociální citlivosti, tolerance, respektu, přizpůsobivosti apod.),

Reflexe: Děti na otázku našly spousty různých odpovědí. Někdo povídal o tom, jak mu někdo nerozuměl, když byl malý. Ptala jsem se dětí, zda se situace nějak vyřešila. v některých případech se děti dorozuměly rukama, když na věc ukázaly. Některé děti měly živou vzpomínku, že se nedorozuměly. Bylo i několik zkušeností s cizí řečí. Kdy nerozuměly děti svým příbuzným z jiných zemí apod. Zajímavé bylo, že chlapeček s řečovou vadou neměl pocit, že mu někdo nerozumí. Jeho kamarádi však zmínili, že občas nerozumí jemu.

2) Zvířata – improvizace

Pomůcky: Klavír, buben, dřívka.

Časová dotace: 10 minut

Zadání pro děti: „*Protože jsme včera ve Vietnamu potkali pouze tygra, tak si dnes na ta zvířata žijící ve Vietnamu zahrajeme. Když budu hrát, tak se proměníte ve zvířátko, a když přestanu, tak zkusíme vymyslet nějaké nové*“

Poznámky: Vědět, která zvířata žijí ve Vietnamu.

Dílčí cíle: Cvičení dramatické dovednosti improvizace, seznámení se zvířaty žijícími ve Vietnamu, učení se uvědomění a ovládání vlastního těla, uvolnění emocí a příprava na další činnost.

Reflexe: Necháme děti vzpomenout si na zvířata, která již během projektu poznaly, poté jim některé přidáme. Zvířata: tygr, had, opice, želva, leopard, krokodýl, slon, antilopa, jelen, papoušek.

Děti hra velmi bavila. Vždy když mohou projevit samy sebe, tak je to velmi baví. Hru jsem nechala pro uvolnění emocí delší čas.

3) Zástupná řeč

Pomůcky: Vyrobené asijské klobouky.

Časová dotace: 10 minut

Zadání pro děti: „*Děti, přineste si prosím každý židli a uděláme tady půlkruh jako v divadle a něco si zahrajeme. Když se Long přistěhoval, vůbec nerozuměl česky. My jsme teď ve Vietnamu a neumíme vietnamsky, takže ve Vietnamu nerozumíme. Vzpomeňte si, jak jsme si ráno povídali o tom, jaké to bylo, když nám někdo nerozuměl. Včera jsme se dostali k Longově babičce a dědečkovi do vesnice Mui Ne. a zahrajeme si na to, jak tam babička s dědečkem hospodařili. Dva z vás se promění v babičku a dědečka a budou mluvit jako vietnamsky. Můžete vydávat zvuky nebo slovíčka. Například blablajaja. Dvě děti půjdou za dveře, domluví se, co budou hrát a poté vám to předvedou a vy budete hádat.*“

Poznámky: Ujistit se, že děti chápou, co je to zástupná řeč.

Dílčí cíle: Seznámit se a vyzkoušet si zástupnou řeč, rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních), prohlubovat dovednost improvizace.

Reflexe: Pro děti byla aktivita velmi náročná. Zapomínaly na zástupnou řeč nebo zapomínaly cokoliv hrát. Poté jsme jim to s učitelkou předvedly. Některé děti měly se zástupnou řečí zkušenost z dramatického kroužku, takže to pro některé nebyla novinka, ale lepší by bylo je nechat hrát a používat zástupnou řeč nejprve samostatně a poté zvolit dialog.

4) Reflexe

Pomůcky: Žádné.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: „*Děti, pojd'te se ještě na chvilku posadit do kroužku a já se vás na závěr na něco zeptám. Co by vám pomohlo, abyste více rozuměly tomu, co babička s dědečkem dělali?*“

Poznámky: Správně položit otázku, aby jí děti rozuměly.

Dílčí cíle: Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluveného projevu, vyjadřování).

Reflexe: Některé děti odpověděly, kdyby toho babička s dědečkem více dělali nebo kdyby u toho mluvili. Tím jsme zjistily, jak je pro nás řeč důležitá v cizí zemi, ale že se můžeme dorozumět i jinak, než pouze řečí.

5. Den

Celkový čas: 20 + 30 minut

Pomůcky: Ptáček (předmět pro komunitní kruh), svíčka, sirky, podložka pod svíčku, obrázky Vietnamu, buben, kostky Polikarpovovy stavebnice.

1) Komunitní ranní kruh

Pomůcky: Ptáček (předmět pro komunitní kruh), svíčka, sirky, podložka pod svíčku.

Časová dotace: 20 min

Zadání pro děti: „*Děti, věděly byste, jaké náboženství vyznávají ve Vietnamu?*“ Učitel dětem vysvětlí, co je to náboženství a jaké vyznávají například lidé v České republice.

Poznámky: Stále dětem připomínat otázku v kroužku. Dávat dětem doplňující otázky, když si nejsou jisté, a poděkovat jim za jejich odpovědi.

Dílčí cíle: Umět se samostatně vyjadřovat a rozhodnout.

Reflexe: Pro děti byla otázka náboženství poněkud abstraktní. Myslely si, že věří v Ježíška, a někdo, že věří ve víly nebo kouzla. Několik dětí se zmínilo, že tam mají Buddhu.

2) Rozehřátí – Vietnam – improvizace, štronzo

Pomůcky: Obrázky Vietnamu, buben.

Časová dotace: 10 minut

Zadání pro děti: „*Děti, já budu hrát na buben a vy se snažte běhat, chodit, poskakovat dle jeho rytmu. Když přestanu hrát, napočítám do 5 a vy se proměníte v něco, co jsme poznali ve Vietnamu. Buď to vymyslíte vy, nebo já.*“

Poznámky: Nechat vymýšlet děti.

Dílčí cíle: Vybavování, opakování a třídění informací o Vietnamu, rozvoj dramatické dovednosti, rozvoj soustředěnosti, rozvoj rytmu a tempa, učit se přijmout pravidla, rozvoj pohybových schopností.

Reflexe: Dětem hra velmi šla a bavila je. Některé sochy jsme i rozehrávali. Vytvářeli jsme sochy například pagod, zvířat, hůlek, vietnamské babičky na rýžovém poli, záplavu apod. Vytvořili jsme skupinovou sochu vietnamského počasí, pralesu. Nápady dětí se moc neopakovaly a byly originální. Každé dítě mělo svou představu toho, co tvoří. Zopakovali jsme si takto poznatky o Vietnamu zábavnou formou. Některé děti chyběly a nevěděly, co je například pagoda. Tak jsem jim ukázala obrázek a hrály dále.

3) Postavíme pagodu

Pomůcky: Kostky Polikarpovovy stavebnice.

Časová dotace: 10 minut

Zadání pro děti: „*Přestavte si, děti, že babička s Longovým dědečkem neměli v jejich vesnici pagodu a museli do ní chodit daleko. Pagoda je něco jako u nás kostel, kam se chodí lidé ve Vietnamu modlit. Většinou se chodí lidé ve Vietnamu modlit k Buddhovi, který byl dříve princ a chtěl šířit mezi lidmi lásku a oni ho od té doby uctívají. Podívejte se tady na obrázek pagody a pokuste se babičce a dědečkovi pagodu z Polikarpovovy stavebnice postavit.*“

Poznámky: Mít dostatek kostek ke stavbě. Omezit čas stavění a pro dokončení stavby děti vhodně motivovat.

Dílčí cíle: Rozvoj kooperativních a komunikativních dovedností, rozvoj jemné motoriky, rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření), rozvoj fantazie.

Reflexe: Děti se stavby ujaly na výbornou. Jsou velmi zvyklé spolupracovat, stavět a kreativně tvořit. Což se v aktivitě jen potvrdilo. Velmi dbaly na detaily a chodily se dívat na obrázek. Výsledná stavba opravdu připomínala pagodu. Bylo nutné děti trochu popohnat motivací typu: Už je večer, přichází noc, musíme stavbu dokončit.

4) Závěrečná reflexe

Pomůcky: Mapa, voskovky, soška malého Buddhy.

Časová dotace: 10 minut

Zadání pro děti: „*Zůstaňte sedět v kroužku a povězte mi, děti, co se vám ve Vietnamu nejvíce líbilo. Povídá ten, kdo má v ruce malého Buddhu.*“ Děti odpovídají. „*Pojďte prosím ještě na závěr zakreslit do naší mapy Vietnamu, co nového jste zjistily.*“

Poznámky: Koordinovat děti, aby se v práci vystřídalily, a ty co netvoří, aby se nenudily.

Dílčí cíle: Vybavit a třídit získané informace, rozvoj jemné motoriky a kreativity.

Reflexe: Děti nejvíce na Vietnamu zaujala zvířata a jeho krajina. Velmi je bavily pohybové aktivity, příběh o Buddhovi a také rády poznaly nového kamaráda Longa.

5.3.2 Reflexe projektu „*Letem světem*“ – Vietnam

Děti byly do tématu velmi vtažené. Během týdne, kdy byl projekt realizován, děti kladly velké množství otázek týkajících se chlapce Longa či Vietnamu obecně. Listovaly si vystavenými knihami na motivačním stolečku a doptávaly se na fotografie, které v nich našly. Byly fascinované odlišným způsobem života této země. Velmi je zaujaly plovoucí vesnice v Dračí zátocce, kde lidé žijí přímo na vodě. v době realizování projektu se do aktivit připojila většina dětí. Některé aktivity zaujaly i děti, které se běžně do práce nezapojují. Jednalo se především o chlapce, kteří rádi konstruují stavby a do společných aktivit většinou nemají chuť. Společná stavba pagody je tak motivovala s námi zůstat do další činnosti.

V projektu jsem využívala metody a techniky dramatické výchovy, díky kterým se dítě může prostřednictvím prožitku mnoho naučit. Dramatická výchova je založena na principu interakce dvou a více osob a díky ní se u dětí utváří předpoklady k prosociálnímu chování. Děti jsou dramatickou výchovou vedeny a jednalo se tedy o zkušenou skupinu.

Děti zkoušely i další aktivity související s projektem. Vyráběly si vietnamského draka či tradiční vietnamský klobouk, který se nosí na rýžových polích. Silný vliv projektu se projevoval i v jejich volné hře. Často se v jejich volné hře promítaly vietnamské symboly, a to především hra na v džungli na vietnamská zvířata.

Zájem o vietnamskou kulturu se projevoval i při jídle, kdy děti vyžadovaly vietnamské hůlky namísto příborů. Hůlky jim byly k dispozici celý týden, a tak je děti mohly volně při jídle využívat. Některé děti si chtěly pořídit vietnamské hůlky i domů. z projektu byly nadšené také rodiče, kteří mi sdělovali zpětnou vazbu, kterou od dětí doma slyšely. Vyptávaly se i na další projekty týkající se cizích zemí.

5.3.3 Závěrečné hodnocení projektu „*Letem světem*“ – Vietnam

Projekt „*Letem světem*“ – Vietnam byl ukázkou práce, která se dá realizovat s dětmi v mateřské škole. Nemohu určit, která část projektu byla pro děti nejpřínosnější, každé dítě má svůj specifický způsob prožívání, a pro každé dítě tak bylo významné něco jiného. Celkově hodnotím dopad projektu na děti pozitivně. u dětí vzbudil o Vietnam a jeho kulturu velký zájem a doufám, že tak předešel případnému vzniku budoucích předsudků vůči Vietnamcům, ale i jiným národům a kulturám. Doufám, že děti díky projektu budou vnímat jiné kultury jako něco zajímavého a poučného, a ne odpudivého, jak jsou jim v pozdějším věku leckdy předkládány.

Během projektu děti získaly mnoho informací a díky metodám a technikám dramatické výchovy a vlastnímu prožitku se pro ně tyto poznatky staly snadněji zapamatovatelné. Děti poslouchaly tradiční vietnamskou hudbu, ochutnávaly tradiční rýži, při spinkání poslouchaly vietnamské pohádky, seznamovaly se skrze dramatizaci a obrázky s přírodními podmínkami Vietnamu, poznaly zvířata, která tam žijí atd.

Využití metod a technik dramatické výchovy mělo také pozitivní vliv na rozvoj osobnosti dětí. Děti měly prostřednictvím činností dostatek pohybu a možností vyjádřit sebe sama. Bylo u nich podporováno tvořivé myšlení a kladení otázek, měly možnost dívat se na problém z více úhlů pohledu, seznámily se s novými technikami a metodami dramatické výchovy a také byl vytvořen prostor pro spolupráci. Tím vším se u dětí vytvářel základ pro prosociální chování.

5.4 Cíle projektu „*Letem světem*“ – Anglie

Hlavním cílem projektu je seznámení předškolních dětí s Anglií, která je součástí Velké Británie. Naučit tak děti nezaměňovat tyto názvy, jak se často děje. Skrze metody a techniky dramatické výchovy by děti měly získat povědomí o jiném národu a kultuře, než ve kterém vyrůstají a rozšířit si tak povědomí o světě a učit se toleranci. Seznámit s kulturou, přírodními podmínkami, památkami a stylem života v Anglii.

Cílem je u dětí rozvinout empatii k cizincům, kteří se v České republice mohou cítit osamocně, a vyzkoušet si, jak by mohly těmto lidem pomoci. Prostřednictvím dramatické výchovy tak objevovat svět tvořivou a zábavnou formou.

Dramatické cíle mají za úkol celostně rozvinout dětskou osobnost. Cílem je rozvoj prosociálního chování a budování empatie, tolerance a respektu vůči druhým. Dále umět pochopit pravidla a být schopen je dodržovat ve hře. Samozřejmostí je i rozvoj dramatických dovedností a učení se novým dramatickým metodám a technikám. Dále učit se tvořivě myslet, řešit problémy, klást si otázky a hledat na ně odpovědi. Vyjadřovat sebe sama dramatickými a výtvarnými prostředky. k poznávání světa využívat všech smyslů.

Cílem je i získat odpověď na výzkumné otázky.

5.4.1 Scénář projektu „*Letem světem*“ – Anglie

Součástí scénáře jsou reflexe ve formě participačního pozorování a také komunitní kruh, který je ve třídě až na výjimky uskutečňován každý den. Zapaluje se při něm svíčka a v kruhu hovoří ten, kdo drží v ruce ptáčka. Je to rituál a chvíle klidu, která napomáhá většímu prohloubení pospolitosti ve třídě. Děti se tak učí udržet trpělivost, vyslechnout druhého, umět samostatně hovořit a projevovat svoje názory a myšlenky. Kruh začíná před svačinou a po svačině probíhá program, na který komunitní kruh děti otázkou připravuje.

1. Den

Celkový čas: 35 minut

Pomůcky: Buben, 2x arch balicího papíru, černý fix, atlas světa, voskovky, fotografie královny Alžběty II., mapa Anglie uvnitř Velké Británie (VB).

1) Pohybová hra - Byl jednou jeden král a ten jednoho dne přikázal

Pomůcky: Buben.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: „*Pojďte, děti, trošku se zahřejme a zkusíme běhat podle toho, jak bude buben hrát. Dávejte dobrý pozor, buben bude hrát různými způsoby.*“ Když si děti zvyknou na měnící se rytmus a tempo bubnu přidáme jim úkoly „*Byl jednou jeden král a ten jednoho dne přikázal, aby každý v království stál na jedné noze, chytil se za nos, a lehl si na záda.*“ Poté opět začneme bubnovat a po chvíli zadáme další královské rozkazy. „*Byl jednou jeden král a ten jednoho dne přikázal, aby si každý v království lehl na břicho, na záda, udělal dřep.*“

Poznámky: Vhodně měnit tempo a rytmus hry na buben. Měnit polohy, které přikazuje král.

Dílčí cíl: Rozvoj soustředěnosti, rozvoj hrubé motoriky, uvědomění si a ovládnutí vlastního těla.

Reflexe: Děti jsou na běh v rytmu bubnu zvyklé, a tak nebylo třeba dlouhého vysvětlování. Spontánně se do hry zapojily. Na hru s králem jsou děti taktéž zvyklé, a tak královské příkazy přijímaly bez zaváhání. Dařilo se jim plnit příkazy, některé menší děti měly občas problém s koordinací svého těla, ale většinou to vyřešily podíváním se na kamaráda. Případně jsem jim úkon podrobněji vysvětlila.

2) Asociační kruh

Pomůcky: Arch balicího papíru, černý fix, atlas světa.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: „*Minulý týden jsme si povídali o království, rytířích a princeznách a dnes se podíváme do jedné země, kde nevládne král, ale královna, a ta královna tam vládne do dnes. Věděli byste, která země to je?*“ Dvě z dětí odpověděly Anglie. Poté

jsem se jich zeptala, zda vědí, jak se jmenuje. Děti pravé jméno královny neznaly. ***Víte ještě něco o Anglii? Znáte hlavní město Anglie?***

Poznámky: Zaznamenat přesné odpovědi děti na arch balícího papíru.

Dílčí cíle: Rozvoj tvořivosti a tvořivého myšlení. Posilování zvědavosti a zájmu.

Reflexe: Očekávala jsem, že děti toho budou vědět mnohem více než o Vietnamu, ale děti toho moc nevěděly. s určitostí jen věděly, že Anglie je jiný stát a že se tam mluví jiným jazykem. Například holčička ruské národnosti se domnívala, že hlavním městem Anglie je Rusko. Poté jsem dětem na mapě v atlase ukázala, kde leží Anglie a kde leží Česká republika. Celý týden se k atlasu děti mohly vrátit na motivačním stolku.

3) Královna – simultánní improvizace

Pomůcky: Žádné.

Časová dotace: 10 minut

Zadání pro děti: „*Pojďte, vyzkoušíme si, jak se taková královna chová. Královna vždy stojí vzpřímeně a její chůze je vznešená. Zkuste chvíli chodit jako královna. Co ještě může dělat královna a jak se chová?*“ Využíváme nápady dětí plus přidáváme vlastní.

Poznámky: Ptát se dětí, jak si představují, že se chová královna.

Dílčí cíle: Vžít se do role královny, uvědomit si rozdíl mezi královnou a mnou, umět improvizovat, zjistit, co ví děti o královně.

Reflexe: Každé dítě je v roli královny samo za sebe a vytváříme tak simultánní improvizaci. Děti hra na královnu zaujala, toto téma je jim blízké. Královna se podle dětí může procházet v zahradě, přijímat královské návštěvy, jíst, tančit, zpívat, číst. Vždy po jejich nápadu dětem připomínáme, že královna je osoba vznešená a náležitě se podle toho chová. Starší chlapci měli ke konci činnosti tendence vymýšlet vtipné situace pro královnu. Jako například jít na záchod, když jsem jim řekla, že si mají elegantně jako královna sednout. Poté jsem jejich návrh přijala, neboť i královna využívá toalety.

4) Společná kresba královny

Pomůcky: Fotografie královny Alžběty II., arch balícího papíru, voskovky.

Časová dotace: 10 minut

Zadání pro děti: „Děti, teď si zkusíme královnu nakreslit. Kdo bude vědět, co chce královně nakreslit, se přihlásí a já mu dám pastelku.“ Po dokončení kresby ukázat dětem fotografii opravdové královny.

Poznámky: Koordinovat společnou kresbu, aby nevznikl chaos.

Dílčí cíle: Rozvoj spolupráce, rozvoj myšlení a jemné motoriky.

Reflexe: Děti seděly v kroužku a nejprve se hlásily a ke kresbě přicházely postupně, ale po chvíli jejich pozornost opadla a všechny se ke kresbě nahnuly. Lepší by bylo děti rozdělit do menších skupinek, aby se každý ke kresbě dostal a mohl se projevit. Naštěstí ostatní děti, které nekreslily, byly klidné a ostatní pozorovaly, ale ne vždy by to takto muselo dopadnout. Děti byly z opravdové podoby královny překvapené. Přišla jim poněkud stará.

5) Reflexe

Pomůcky: Arch balicího papíru, který byl v asociačním kruhu, černý fix, mapa Anglie uvnitř VB.

Časová dotace: 5 minuty

Zadání pro děti: Zjistily jste děti o Anglii něco nového?

Poznámky: Nové poznatky zapsat s jiným označením.

Dílčí cíle: Učit se třídit a vybavovat si informace

Reflexe: Děti si několik nových poznatků zapamatovaly, a to především poznatky týkající se královny. Nechtěla jsem první den na ně nahnout příliš informací, a tak mi šlo především o to, aby děti byly prostřednictvím královny vtaženy do tématu a uvědomily si, že Anglie je jiná země než Česká republika.

2. Den

Celkový čas: 20 minut + 35 minut

Pomůcky: Ptáček (předmět pro komunitní kruh), svíčka, sirky, podložka pod svíčku, buben, obrázek Anglie jako součást VB, čepice pro pilota, mapa Velké Británie, vlajka Velké Británie, obrázek vzniku vlajky VB, 4 barevné látky symbolizující Anglii, Severní Irsko, Wales a Skotsko (červená, zelená žlutá, hnědá) barevné papírky (červené, zelené, žluté, hnědé) pro losování země, buben, vlajka VB.

1) Komunitní kruh

Pomůcky: Ptáček (předmět pro komunitní kruh), svíčka, sirky, podložka pod svíčku.

Časová dotace: 20 min

Zadání pro děti: „*Včera jsme se, děti, spolu podívali do Anglie, a tak bych se vás chtěla zeptat. Jak si myslíte, že žijí lidé v Anglii? Co tam mají jiného než u nás a co naopak stejného? Povídá ten, kdo má ptáčka.*“

Poznámky: Stále dětem připomínat otázku v kroužku. Dávat dětem doplňující otázky, když si nejsou jisté, a poděkovat jim za jejich odpovědi.

Dílčí cíle: Umět se samostatně vyjádřit a rozhodnout.

Reflexe: Většina dětí nedokázala vymyslet nic nového, stále měly myšlenky na královnu, krále apod. Jedno dítě si myslelo, že je v Anglii džungle. Několik dětí doneslo na motivační stůlek typické červené anglické autobusy a některé věděly, že se v Anglii mluví anglicky. Jedna holčička zmínila, že mají jiné vlaky a školy. Našlo se i pár dětí, které nechtěly odpovídat. Jedno předškolní dítě vědělo, že se v Anglii jí hranolky s rybou a k snídani vejce, fazole a párky.

2) Rozehřívací hra – Anglické počasí – narativní pantomima

Pomůcky: Buben.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: „*Tak děti, teď budeme objevovat, jaké mají v Anglii počasí. Projdeme si celou Anglii od shora až dolů.*“ Děti nejprve chodí v rytmu bubnu, poté začneme přidávat i slovní motivace spojené s počasím. „*Na severu Anglie je největší zima, a tak se děti zabalily do šály a šly. Po chvílce začalo pršet, a tak děti utíkaly, aby nezmokly. Přestalo pršet a na zemi byla spousta kaluží, a tak v nich děti začaly skákat. Skákaly po jedné noze a skákaly po druhé noze. Skákaly oběma nohama najednou a skákaní je moc bavilo, ale najednou zase začalo pršet, ale to si děti vzpomněly, že mají deštníky, a tak je vyndaly a šly dál. Najednou se děti dostaly až na jih Anglie, kde je moře a fouká tam vítr. a tak tam foukalo a na chvílku vysvitlo i sluníčko a děti schovaly deštníky a procházely se po pláži. Nechávaly se prohřívát slunečními paprsky, ale za chvílku zase začalo pršet, a tak opět musely vytáhnout své deštníky.*“

Poznámky: Vhodně zvolit motivaci.

Dílčí cíle: Umět se soustředit, přijímat změny a vžít se do role.

Reflexe: Děti reagovaly na změny počasí pohotově. Jejich nadšení se nejvíce projevovalo u dramatické situace, kdy náhle začalo pršet, anebo pokud mohly svobodně skákat v kalužích a dovádět.

3) Vydáme se na cestu do Anglie – vedená hromadná improvizace, učitel v roli (TIR)

Pomůcky: Obrázek Anglie jako součást VB, čepice pro pilota.

Časová dotace: 10 minut

Zadání pro děti: „*Děti, podívejte se ještě jednou, kde leží Anglie. Jak bychom se tam mohli dopravit?*“ Děti odpověděly správně, že autem, autobusem, letadlem nebo lodí a jedno starší dítě vědělo o Eurotunelu. „*Jakým dopravním prostředkem se do Anglie chcete vydat?*“ Děti se rozhodly pro letadlo. „*Já se teď proměním v pana pilota s touto čapkou, tak pojd'te, nastupujte do letadla. Máte palubní vstupenku? Posad'te se a připněte si pásy. Kdo nebude mít pásy, nebude moct letět. Budeme vzlétávat. Haló, haló, čekají nás turbulence, držte se, teď to bude trochu házet. Podívejte se z okýnka dolů, pod námi již můžete spatřit moře. Další turbulence, neopouštějte svá sedadla a zůstaňte připoutaní. Turbulence ustaly, můžete být v klidu. Nyní budeme přistávat, hodně žvýkejte, aby vás nebolely uši. Tak a jsme v Anglii, tak prosím vystupovat a dostavte se na pasovou kontrolu k naší letušce.*“ Jedno dítě se stane letuškou a bude hrát v roli s ostatními. „*Ano, můžete projít. Vítejte v Anglii.*“

Poznámky: Upozornit děti na moře, pokud si ho samy nevšimnou.

Dílčí cíle: Rozvoj logického uvažování a vybavování informací.

Reflexe: Ukázala jsem znovu dětem mapu Anglie a zopakovala jsem, že je součástí Velké Británie. Ptala jsem se dětí, jak bychom se tam mohli dostat. Děti správně zaznamenaly, že kolem Anglie je moře, a proto vymyslely, že lodí, letadlem, ale také autem či autobusem. Jedno starší dítě vědělo, že pod mořem vede Eurotunel. Děti se okamžitě do hry přidaly a hrály si na cestu do Anglie se zaujetím.

4) Anglie je součástí Velké Británie – diskuse v kruhu

Pomůcky: Mapa Velké Británie, vlajka Velké Británie, obrázek vzniku vlajky VB.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: „*Děti, Anglie je země, která je součástí království Velké Británie a Severního Irska. Někdy se jí zkráceně říká Velká Británie. Všem těmto zemím vládne královna. Mají i společnou vlajku, kterou si poté ukážeme.*“

Poznámky: Stále dětem připomínat, že Anglie je součástí Velké Británie.

Dílčí cíle: Získat a zapamatovat si nové poznatky o Anglii, lépe se orientovat ve světě.

Reflexe: Svoláme si děti do kroužku a vysvětlíme jim, že Anglie je součástí království Velké Británie a Severního Irska nebo někdy zkráceně Velké Británie. Ukážeme jim mapu, kde jsou zastoupeny všechny země – Anglie, Severní Irsko, Skotsko a Wales.

5) Královna není doma

Pomůcky: 4 barevné látky symbolizující Anglii, Severní Irsko, Wales a Skotsko (červená, zelená, žlutá, hnědá) barevné papírky (červené, zelené, žluté, hnědé) pro losování země, buben, vlajka VB.

Časová dotace: 10 minut

Zadání pro děti: „*Zahrajeme si teď hru, kdy se každý z vás stane obyvatelem jedné země Velké Británie. Vylosujete si jednu barvu a tím obyvatelem se stanete. Když řeknu, královna není doma, můžete běžet volně po prostoru v rytmu bubnu, když řeknu královna je doma, všichni se musíte dostat zpět do své země ve Velké Británii. Královna totiž jezdí na různé návštěvy za hranice, a tak není pořád v Anglii ve svém paláci. Máme zde Skoty, Velšany, Angličany a Iry ze Severního Irska.*“ Necháme děti sedět ve svých zemích a ukážeme jim obrázek, jak vznikla vlajka VB. „*A z těchto zemí a jejich vlajek vznikla vlajka Velké Británie, která se v Anglii často vyskytuje. Takto vypadá anglická vlajka samostatně. Vlajka Velké Británie vznikla z vlajek Skotska, Anglie a Severního Irska.*“

Poznámky: Pečlivě dětem vysvětlit pravidla hry a co papírky představují.

Dílčí cíle: Rozvoj paměti, postřehu, jemné i hrubé motoriky, spolupráce a získání nových kognitivních znalostí.

Reflexe: Země a látky k nim patřící jsem rozprostřela po prostoru, aby vypadaly jako jedna mapa Velké Británie. Děti měly barevné papírky pořád při ruce, aby jim pomáhaly v orientaci. Nejprve jsem nechávala jít domů všechny země, ale postupně jsem začala variovat, kdy musely domů jen Skoti, Angličani, Irové nebo Velšané. Dětem jsem připomínala danou barvu i název země, aby se orientovaly ve hře i menší

děti. Když královna nebyla doma, doprovázela jsem děti na buben. Děti byly hrou zaujaté, pro menší děti bylo někdy těžší se orientovat, ale starší děti těm mladším rychle pomohly najít cestu „domů“. Děti při ukazování vlajky správně postřehly, že na složené vlajce Velké Británie chybí vlajka Walesu.

6) Reflexe

Pomůcky: Mapa Velké Británie, černý fix.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: *Co jste se dozvěděly nového o Anglii?*

Poznámky: Podporovat děti ve vybavování poznatků.

Dílčí cíle: Vybavení si nových poznatků.

Reflexe: Zaznamenaly jsme do mapy několik nových poznatků. Především sousední anglické země Skotsko, Severní Irsko a Wales.

3. Den

Celkový čas: 20+ 35 minut

Pomůcky: Ptáček (předmět pro komunitní kruh), svíčka, sirky, podložka pod svíčku, dvě dětské písničky o autech (anglická a česká), červený plášť pro královnu, koruna pro královnu, po třídě vylepené obrázky památek v Londýně, královský plášť a koruna, černý čaj s mlékem, Polikarpovova dřevěná stavebnice, látky, šátky, menší kostky, mapa Anglie (Velké Británie), černý fix.

1) Komunitní kruh

Pomůcky: Ptáček (předmět pro komunitní kruh), svíčka, sirky, podložka pod svíčku.

Časová dotace: 20 min

Zadání pro děti: *„Dnes bych se vás děti chtěla zeptat, zda umíte někdo anglicky. Pokud umíte, můžete nám říct nějaké slovíčko. Nejlépe takové, které před vámi ještě nikdo neřekl. Vůbec nevadí, pokud někdo anglicky neumí, ještě budete mít dostatek času se to ve škole naučit.“*

Poznámky: Děti podporovat a připomínat jim, že se nic neděje, pokud anglicky neumí.

Dílčí cíle: Umět se samostatně vyjadřovat a vybavit si slovo v cizím jazyce.

Reflexe: Téměř polovina dětí anglicky nějaké slovíčko uměla, některé řekly i více slov. Dětem jsem připomínala, aby každý zkusil říct něco, co jsme v kroužku ještě neslyšely. Nejčastěji se objevovaly číslice, kdy se děti neudržely a napočítaly až do 10 či více. Dále se vyskytovaly anglické barvy, názvy zvířat a také anglický pozdrav.

2) Rozehřívací hra – Anglická auta

Pomůcky: Dvě dětské písně o autech (anglická a česká).

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: „*Když jsme se včera dostali do té Anglie, tak se v ní teď autem projedeme. Děti, víte, jak jinak jezdí auta v Anglii?*“ Starší děti odpověděly, že na opačné straně. „*Ano, my jezdíme na pravé straně a v Anglii na levé. Když bude hrát česká písnička, tak budeme jezdit směrem doprava, a když začne hrát písnička anglická, tak doleva. Nastražte uši, chyt'te si volanty a vyjíždíme.*“

Poznámky: Správně určit, jak v kruhu budeme běhat doprava a jak doleva, aby se děti dobře orientovaly.

Dílčí cíle: Orientace v prostoru, rozvoj pozornosti a soustředění, rozvoj jazykového rozlišování slov českých a anglických.

Reflexe: Děti běhají po kruhu. Za zvuku anglické písně směrem vlevo a za zvuku české směrem doprava. Dětem se hra dařila, pouze byl problém, že hudba nebyla příliš dobře slyšet, a tak děti musely být velmi pozorné a nemohly se do hry tolik ponořit.

3) Návštěva v Londýně u královny - TIR královna

Pomůcky: Červený plášť pro královnu, koruna pro královnu.

Časová dotace: 10 minut

Zadání pro děti: *Hlavním městem České republiky je Praha a věděli byste, jak se jmenuje hlavní město Anglie?* Několik starších dětí odpovědělo, že Londýn. „*Za námi za chvíli přijde někdo, kdo v Londýně žije. Můžete té osobě pokládat otázky, které vás zajímají ohledně Anglie či Londýna.*“ Za dětmi v plášti a s korunou přijde učitel v roli královny. Druhá učitelka děti připraví na řádné uvítání královny.

Poznámky: Mít dostatek informací o královně a Anglii a co nejlépe se připravit na otázky dětí.

Dílčí cíle: Přijmout učitele v roli, naučit se rozlišovat fikci a skutečnost, získat nové poznatky, podporovat u dětí tvořivé myšlení a kladení otázek.

Reflexe: Děti učitele v roli jako královnu přijaly, byly velmi klidné a poslušné. Královna je totiž upozornila, že jí je již 90 let a potřebuje klid. Děti se královny ptaly především na jejího manžela, rodinu, kolik má dětí, ale také na místo, kde v Anglii bydlí. Na Anglii jako takovou se příliš neptaly. Jedno dítě se zeptalo, jaké to je vládnout ve své zemi.

4) Procházka po Londýně – TIR královna + vedená hromadná improvizace

Pomůcky: Po třídě vylepené obrázky památek v Londýně, královský plášť a koruna, černý čaj s mlékem.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: „Milé děti, ráda bych vám teď ukázala nějaké památky v Londýně, kde žiji, a poté si spolu vypijeme na závěr anglický čaj. Na tuto procházku po Londýně však mohu pouze s pravými princeznami a princí. Tak se krásně narovnejte, chyt'te se za ruce, ať se nikdo neztratí, a úsměv prosím, vyrazíme. v Buckinghamském paláci žiji se svou rodinou, z Londýnského oka zažijete výhled na celý Londýn, ve Westminsterském opatství se korunují králové a královny, The Globe je slavné divadlo Williama Shakespeara, který napsal například divadelní hru Romeo a Julie. Pod mostem Tower Bridge mohou projíždět lodě, neboť se otvírá. Na obrázku pod Tower Bridge můžete spatřit řeku Temži, která protéká celým Londýnem. Nyní po procházce si můžeme vypít typický anglický čaj, je to černý čaj s mlékem“.

Poznámky: Udržet roli královny, mluvit na děti s anglickým přízvukem.

Dílčí cíle: Získat nové poznatky, vžít se do role prince nebo princezny, přijmout fikci, ochutnat anglický čaj.

Reflexe: Královna děti provede celou třídou a postupně jim na obrázcích ukáže Buckinghamský palác, Londýnské oko, Westminsterské opatství, katedrálu sv. Pavla, Big Ben, The Globe a Tower Bridge. u každé památky se zastaví a něco k ní řekne. Na závěr si královna s dětmi vypila čaj. Děti byly s královnou opravdu velmi klidné a soustředěné, učitel v roli je zaujal. Pro starší děti bylo přijmout roli královny poněkud těžší a snažily se jí trochu nachytat. Anglický čaj dětem velmi zachutnal, a tak jsem jim druhou porci připravila ještě k obědu.

5) Stavba Buckinghamského paláce – TIR královna

Pomůcky: Polikarpovova dřevěná stavebnice, látky, šátky, menší kostky, obrázek Buckinghamského paláce.

Časová dotace: 10 minut

Zadání pro děti: „*Děti, prosím, mohly byste mi postavit Buckinghamský palác?*“

Poznámky: Nepomáhat dětem se stavbou.

Dílčí cíle: Rozvoj spolupráce, tolerance a komunikace.

Reflexe: Děti, které již měly čaj vypitý, královna poprosila, zda by jí postavily Buckinghamský palác. Děti mají se stavbami domů z této stavebnice velké zkušenosti, a tak jim šla práce od ruky. Vyskytly se i drobné konflikty, ale děti se uměly nakonec dohodnout. Poté se s nimi královna rozloučila a učitel s nimi reflektoval, co se událo.

6) Reflexe

Pomůcky: Mapa Anglie (Velké Británie), černý fix.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: Co jste se dozvěděli nového o Anglii?

Poznámky: Podporovat děti v odpovědích a klást správné doplňující otázky.

Dílčí cíle: Zapamatovat si a vybavit si nové poznatky.

Reflexe: Na děti velmi silně zapůsobila královna, mluvily hlavně o ní. Děti si zapamatovaly, že královna má 4 děti a jejím manželem je vévoda. Významné pro ně bylo, že jim dala napít anglického čaje a proměnila je v prince a princezny. Děti si pamatovaly spíše části památek. To „oko“, „palác“, „otevírací most“, „tam kde korunují královny“, „divadlo, kde se hraje Romeo a Julie“.

4. Den

Celkový čas: 20 + 20 minut

Pomůcky: Ptáček (předmět pro komunitní kruh), svíčka, sirky, podložka pod svíčku, buben, židle, veselá píseň, šedý šátek pro učitele v roli vlka, kniha o třech prasátkách.

1) Komunitní kruh

Pomůcky: Ptáček (předmět pro komunitní kruh), svíčka, sirky, podložka pod svíčku.

Časová dotace: 20 min

Zadání pro děti: „*Ted' jsme, děti, spolu nějaký čas v Anglii a mě by zajímalo, kdybychom tam ted' zůstali, co by vám tam chybělo? Někomu by možná chybělo nějaké české jídlo, někomu maminka nebo tatínek a někomu třeba nic. Co by chybělo vám?*“

Poznámky: Stále dětem připomínat otázku v kroužku. Dávat dětem doplňující otázky, když si nejsou jisté a poděkovat jim za jejich odpovědi.

Dílčí cíle: Umět se samostatně vyjádřit a rozhodnout.

Reflexe: Děti vzaly otázku opravdu vážně. Nejvíce by dětem chyběla maminka s tatínkem. Některým dětem by chyběla celá rodina, někomu sourozenec. i opravdu malé děti odpovídaly k tématu velice vážně a upřímně.

2) Rozehřívací hra – sochy Anglie

Pomůcky: Buben.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: *Běhejte prosím v rytmu bubnu, Když buben přestane hrát, vytvoříte sochu něčeho/někoho pocházející z Anglie. Napočítám do 5 a socha bude hotová.*

Poznámky: Dodržovat počítání do 5 a kontrolovat vytvoření sochy v určitém čase. Upozornit, že jde o sochu.

Dílčí cíle: Skrze tělo si vybavit získané znalosti, rozvoj hrubé motoriky, koordinace těla a soustředěnosti.

Reflexe: Činnost jsem zařadila, abych zjistila, co si děti o Anglii pamatují a zároveň připomněla nabyté vědomosti. Po třídě jsme měly ještě vyvěšené fotky londýnských památek. Když měly děti možnost něco vymyslet, doběhly k památce a chtěly vytvořit její sochu. a tak jsme postupně vytvořili všechny památky, které jsme ve třídě měli. Dále děti vytvářely sochy dle mých pokynů. Například konvičku anglického čaje, královnu, anglickou snídani, anglická auta, anglické počasí apod.

3) Pomoc – rozehrané živé obrazy

Pomůcky: Židle.

Časová dotace: 10 minut

Zadání pro děti: „*Děti, představte si, že tu máme ve školce kamaráda, který k nám přijel z jiné země, třeba právě z Anglie, a něco mu tady chybí. Jak bychom mu mohli*“

pomoci, aby mu tady bylo lépe? Vytvoříte fotografii té situace a na cinknutí ji rozehrajete.“

Poznámky: Podrobně dětem vysvětlit, jak vytvořit fotografii (živý obraz). Vybírat děti, které mají představu o tom, co chtějí vytvořit a jak chtějí pomoci.

Dílčí cíle: Vyzkoušení si živého obrazu, rozvoj empatie, tvořivého myšlení.

Reflexe: Využili jsme přinesených židlí a živé obrazy vytvářeli uprostřed kruhu. Kdo věděl, jak by našemu Angličanovi mohl pomoci, se přihlásil a navrhl situaci. Poté si vybral k sobě další dítě nebo děti. Děti vymyslely, že kdyby zakopl, pomohly by mu zvednout se na nohy. Šly by za ním a začaly se s ním kamarádit. Půjčily by mu svou hračku. Vytváření i rozehrání živých obrazů se dětem moc dařilo.

4) Reflexe

Pomůcky: Žádné.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: Děti sedí v kruhu a učitel jim položí otázku. „*Děti, co myslíte, cítily byste se bezpečněji, kdybyste měly v Anglii někoho, kdo by vám pomáhal, jako my jsme teď pomáhali malému Angličanovi?*“

Poznámky: Správně dětem položit otázku.

Dílčí cíle: Rozvoj empatie a tvořivého myšlení.

Reflexe: Děti odpovídaly, že ano. Některé děti odpověď rozvinuly a napadlo je, že i ve školce potřebují mít kamaráda, jinak jim je smutno, že je to jedno jestli v České republice nebo v Anglii.

5. Den

Celkový čas: 20 + 35 minut

Pomůcky: Ptáček (předmět pro komunitní kruh), svíčka, sirky, podložka pod svíčku, buben, obrázky zvířat žijících v Anglii – ježek, jelen, liška, ovce, prase, orel mořský, žralok, delfín.

1) Komunitní kruh

Pomůcky: Ptáček (předmět pro komunitní kruh), svíčka, sirky, podložka pod svíčku.

Časová dotace: 20 min

Zadání pro děti: *Znáte nějaké anglické pohádky? Ať už anglicky nebo česky namluvené?*

Poznámky: Stále dětem připomínat otázku v kroužku. Dávat dětem doplňující otázky, když si nejsou jisté, a poděkovat jim za jejich odpovědi.

Dílčí cíle: Umět se samostatně vyjádřit a rozhodnout.

Reflexe: Většina dětí nějakou anglickou pohádku znala, pět dětí koukalo na pohádky i v angličtině. Děti ale sledují většinou velmi moderní kreslené pohádky z youtube, jako jsou například Pepa Pig, Disney Auta apod.

2) Hádanka se zvířaty – diskuse v kruhu

Pomůcky: Buben, obrázky zvířat žijících v Anglii – ježek, jelen, liška, ovce, prase, orel mořský, žralok, delfín.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: *„Dozvěděli jsme se, že v Anglii hodně prší, a představte si, že tam mají podobné lesy jako my a taky tam žijí skoro stejná zvířata. Ukážu vám teď obrázky zvířat žijících v Anglii. Poznáte, jaké je to zvíře a zda žije u nás?“*

Poznámky: Ukazovat obrázky tak, aby na ně všechny děti viděly.

Dílčí cíle: Získat nové znalosti a třídit a dávat do spojitosti znalosti, které již děti mají.

Reflexe: Děti všechna zvířata určila správně. Delfíny a žraloky, které se někdy vyskytují na anglickém pobřeží, správně přiřadily pouze k Anglii. Věděly, že v České republice žraloci ani delfíni nežijí, protože nemáme moře.

3) Rozehřívací hra – anglická zvířata

Pomůcky: Obrázky zvířat žijících v Anglii – ježek, jelen, liška, ovce, prase, orel mořský, žralok, delfín.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: *„My si teď na ta anglická zvířátka zahrajeme. Když budu hrát, tak budete běhat, a když hrát přestanu, tak vytvoříte sochu nějakého zvířátka, které určím.“*

Poznámky: Aktivitu dětem pečlivě vysvětlit a připravit si zvířata, která žijí v Anglii.

Dílčí cíle: Získat nové znalosti a třídit a dávat do spojitosti znalosti, které již děti mají.

Reflexe: Děti si zvířata pamatovala a sochy se jim vytvářet dařilo. Zvířata jsme poté také rozehráli v pohybu.

4) Veselá prasátka – simultánní improvizace

Pomůcky: Pohádka o Třech prasátkách.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: „*A dnes si, děti, zahrajeme pohádku, ve které vystupuje zvířátko, které žije v Čechách i v Anglii a ta pohádka původně pochází z Anglie. Bude to pohádka o třech prasátkách. Žila, byla jednou tři prasátka a jednoho dne se jejich maminka a tatínek rozhodli, že jsou prasátka už dost velká a musí opustit dům a osamostatnit se. Prasátka si moc ráda hrála a dováděla. Teď se, děti, proměňte v prasátka, já vám pustím veselou písničku a vy si budete hrát jako ta prasátka, až přestane hudba hrát, zeptám se vás, na co jste si jako prasátka hrály. Prasátka si mohla hrát s míčem, kartami apod. Je to jenom na vás.*“

Poznámky: Nabídnout dětem možnosti, na co by si jako prasátka mohly hrát.

Dílčí cíle: Získat a třídit nové informace, rozvoj fantazie, kreativity, naučit se improvizovat ve hře.

Reflexe: Při prvním zastavení si většina dětí hrála s míčem nebo karty, ale při druhém už se děti více uvolnily a začaly vymýšlet vlastní nápady. Některá prasátka hrála na babu, některá se válela v bahně, některá prasátka si hrála s hračkami, jedno prasátko si četlo knížku.

5) Prasátka a vlk – TIR

Pomůcky: Veselá píseň, šedý šátek pro učitele v roli vlka, kniha o třech prasátkách.

Časová dotace: 10 minut

Zadání pro děti: „*Prasátka si ráda hrála, ale také si musela postavit své domečky. Jedno prasátko si postavilo domek z cihel a malty, ale ostatním dvěma se tolik pracovat nechtělo, a tak si postavila jednodušší domky. Jedno ze slámy a druhé ze dřeva.*“ Učitel během vyprávění rozmístí po třídě tři látky symbolizující domečky. Červenou (domek z cihel), žlutou (domek ze slámy) a hnědou (domek ze dřeva). „*Maminka s tatínkem prasátka varovali před vlkem, který rád prasátka chytal a žral. Prasátko, které si stavělo domeček z cihel, si to pamatovalo, ale těm dalším dvěma to*

bylo jedno. Ted' si zahrajeme tu hru na prasátka a vlka. Vy se ted', děti, proměníte v prasátka, když bude hrát písnička, budete skotačit a hrát si jako prasátka, a když písnička přestane hrát, musíte rychle utíkat do jednoho z prasečích domečků, aby vás vlk nechytil.“ Učitel hru opakuje několikrát. Vystoupí z role a pokračuje ve vyprávění, když jsou děti usazené v domečcích (v každém domečku jsou ted' nějaká prasátka). Učitel opět vstoupí do role vlka a nejprve rozfouká domeček ze slámy, poté ze dřeva a nakonec přijde k poslednímu domečku, kde domeček vlk nemůže rozfoukat. Učitel vystoupí opět z role a přečte dětem z knihy konec pohádky.

Poznámky: Správně dětem vysvětlit instrukce.

Dílčí cíle: Naučit se přijmout pravidla hry, umět se rozhodovat a jednat v nebezpečí, rozvoj soustředěnosti a fantazie.

Reflexe: Děti nedokázaly příliš vymyslet, na co by si jako prasátka mohly hrát. Bylo proto potřeba nejprve s dětmi hledat a zkusit hry, které by si jako prasátka mohly hrát. Učitele v roli jako vlka děti přijaly a do příběhu byly vtažené.

6) Reflexe

Pomůcky: Červená látka pro cihlový domek.

Časová dotace: 5 minut

Zadání pro děti: *Děti sedí v cihlovém prasečím domečku a učitel se dětí ptá na otázky: „Proč první dvě prasátka přišla o své domečky? Co by musela udělat prasátka jinak? Jaký domeček by si postavily děti? Ze slámy, dřeva či cihel? Jak můžete o své bezpečí dbát vy?“*

Poznámky: Zřetelně klást dětem otázky a snažit se ukázat dětem paralelu mezi jejich životem a životem zvířátek a nebezpečí.

Dílčí cíle: Pochopit a najít pointu příběhu, uvědomit si, že musím o své bezpečí dbát, rozvoj kreativního myšlení a umění řešení problémů.

Reflexe: Děti odpovídaly k tématu, dokázaly se krásně zamyslet nad poslední otázkou, kde můžeme na své bezpečí dávat pozor my sami. Na první otázku děti odpověděly – protože prasátka byla líná a chtěla si pořád jenom hrát. Prasátka by si musela méně hrát a více poslouchat maminku a tatínka a postavit si lepší dům. Nebo by mohla pomoci třetímu bratříčkovi a mohli bydlet všichni spolu. Kdyby to děti uměly, postavily by si domek z cihel, protože ten byl nejvíce bezpečný. Na poslední otázku děti odpověděly,

že musí poslouchat paní učitelku, maminku, tatínka, babičku, dědečka nebo někoho dospělého, koho znají. a musí dávat pozor na přechodu, aby šly, až bude zelená. Také dávat pozor na své kamarády, a když lezou například na stromy.

5.4.2 Reflexe projektu „*Letem světem*“ – Anglie

Z projektu jsem měla dobrý pocit, neboť Anglie děti zaujala. Na začátku projektu o Anglii téměř nic nevěděly. s postupem času si o Anglii kladly čím dál tím více otázek. Zaujala je především královna, a to zejména její věk. Děti měly o královně pravděpodobně představu pouze z pohádek, a tak pro ně byla konfrontace s pravou královnou šokující. Děti společně vytvořily kresbu královny a poté ji porovnávaly s realitou.

Do projektu se zapojili i rodiče, kteří společně s dětmi donesli na motivační stolek mnoho anglických knih a dalších předmětů. Na stolku si tak děti mohly prohlédnout anglické peníze, zmenšeninu anglického autobusu, dres anglické fotbalové reprezentace apod. Děti tak poznávaly Anglii i mimo vedené lekce. Na stolečku byl vystaven také Atlas světa a v něm vyznačena vzdálenost mezi Českou republikou a Anglií.

Děti se seznámily s hlavním městem Anglie – Londýnem a anglickou královnou. Zjistily, že v Anglii žijí téměř totožná zvířata jako v České republice, ale auta tam jezdí na opačné straně silnice. Dozvěděly se, že je Anglie součástí Velké Británie a jakou má vlajku.

Během týdne děti získávaly prostřednictvím metod a technik dramatické výchovy nejen nové informace, ale také zkušenosti. Aktivity měly u dětí také rozvinout empatii k druhým lidem. u dětí se projevilo prosociální citění především u činnosti „Pomoc – rozehrané živé obrazy“. Děti dokázaly vymyslet vhodná řešení, která by osamělému cizinci mohla pomoci.

Snažila jsem se, aby všechny činnosti byly co nejvíce prožitkové, neboť co si děti prožijí, to si i lépe zapamatují. Dramatická výchova stojí na prožitkovém učení, a proto ji vnímám jako skvělý prostředek pro rozvoj poznávacích a prosociálních citů.

5.4.3 Závěrečné hodnocení projektu „*Letem světem*“ – Anglie

Záměrem týdenního projektu „*Letem světem*“ – Anglie bylo ukázat možnosti multikulturního vzdělávání v mateřské škole prostřednictvím metod a technik dramatické výchovy. Dalším cílem bylo seznámit děti s kulturou, přírodními podmínkami, památkami a stylem života v Anglii zábavnou a hravou formou. Děti získaly nové informace a rozšířily si tak znalosti o světě. Každé dítě si vzhledem ke svým individuálním specifikům odneslo z projektu různou míru znalostí a prožitků.

Projekt byl také zaměřen na rozvoj prosociálního chování k druhým. Toto chování jsem posilovala pomocí metod a technik dramatické výchovy a kladením vhodných otázek podporujících tvořivé myšlení. Děti se měly například zamýšlet nad situacemi, jak by jim asi bylo v cizině bez maminky a tatínka.

Rozvíjela se i osobnost dětí, a to skrze vyjádření sebe sama pohybem, slovem či kresbou. Nedílnou součástí projektu byla také podpora spolupráce mezi dětmi.

5.5 Odpovědi na výzkumné otázky

1. Objeví se během projektu „*Letem světem*“ u dětí předsudky vůči národnostem ze zemí, o kterých je projekt realizován?

Během projektu „*Letem světem*“ byla dětem ukázána fotografie vietnamského chlapce. Prvotní reakce dětí, při otázce, kdo je na fotografii, byla, že tam vidí chlapečka, který sedí na židli. Až při otázce, jaké je národnosti, začaly děti vyjmenovávat národnosti asijského typu, ale vietnamskou samy nevymyslely. Při dramatické hře, kdy děti měly vymyslet, jak se k Longovi špatně kluci chovali, děti vymýšlely běžné nadávky, kterými se samy nazývají. Nikdo nepřišel s nadávkou, která by poukazovala na jinakost rasového původu. z toho usuzuji, že u skupiny, se kterou jsem pracovala, se zatím předsudky nerozvinuly. Naopak děti o Vietnam získávaly čím dál tím větší zájem, a dokonce chtěly i běžné obědy jíst hůlkami a prosily rodiče, aby jim je pořídili domů.

2. Jaké výhody přináší propojení multikulturní a dramatické výchovy?

Výhodou je možnost pohybovat se v situacích, místech a prostředích založených na fikci, ve kterých by se děti v běžném životě mateřské školy neocitly. Mohou poznávat zvyky, tradice, jídla, kulturní zvyklosti, počasí, zvířata atd. nejenom

formálním předáváním informací, ale také skrze prožitek, který napomáhá dětem k lepšímu zapamatování a také je jim bližší. Prostřednictvím dramatických situací můžeme děti s těmito krajinami nejenom seznámit, ale také v nich probudit empatii k lidem v nich žijícím – pokud vytvoříme situace, kdy si děti uvědomí, že se něco podobného stalo i jim samotným a že všichni jsme jenom lidé, kteří mají mnoho společného. Dítě se učí, že není na světě samo, že i druzí mají své problémy a trápení. Rozvíjí se tak mravní hodnoty, empatie, tolerance, respekt k druhému a snaha pomáhat svým dětským způsobem. Díky hře v roli si dítě může vyzkoušet, jaké to je stát se někým jiným a zažívat jeho problémy. Tím se učí nazírat na problémy z více úhlů pohledu a chápat druhé. Přínosné jsou i reflexe a diskuse, kdy si dítě ujasňuje a vymezuje svůj vlastní názor, co je přijatelné a co není. Může tak porovnat své názory s názory ostatních a prohlubovat své znalosti. Dramatická výchova také klade důraz na spolupráci a komunikaci, která je klíčová ve všech oblastech života. a vzhledem k tomu, že dnešní předškolní děti budou žít v kosmopolitním společenství, je důležité u nich tyto dovednosti rozvíjet co nejdříve. Díky projektu mohou děti přijímat jiné národy jako něco nového a vhodného k poznávání, ne jako něco odstrašujícího.

3. Nese sebou projekt „*Letem světem*“ a realizování multikulturní výchovy metodami a technikami dramatické výchovy některá rizika?

Mezi obecné limity projektu patří jeho náročný časový plán a požadavek na dostatečnou velikost prostoru pro práci s dramatickými prostředky. Dále bych určila dvě oblasti, na nichž úspěch projektu závisí. V první řadě je třeba uvážit využití projektu ve třídách, kde se objevují silné předsudky vůči minoritám v projektu zařazeným, neboť by se vlna výsměchu vůči těmto dětem mohla ještě zvýšit. V mateřské škole se pravděpodobně nic takového nestane, ale i tak je třeba toto riziko před zahájením projektu zvážit. Druhou takovou oblastí je nutná znalost metod a technik dramatické výchovy a jejich vhodné používání v mateřské škole, a dále nezbytná dostatečná vědomostní připravenost učitele a jeho informovanost o zemích, o kterých projekt pojednává.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo v mateřské škole vytvořit projekt multikulturní výchovy s využitím dramatických metod a technik. Tento cíl vycházel z potřeby poukázat na možnosti zařazování výuky multikulturní výchovy i v mateřské škole, a to především s interkulturními prvky. Projekty se zaměřovaly nejen na informace o daných zemích, ale také na probuzení míry empatie, tolerance a pochopení u zúčastněných dětí. Chtěla jsem, aby si děti uvědomily společné potřeby všech lidí na světě, a to především potřebu lásky, přátelství, domova a rovnosti.

Existuje mnoho způsobů, jak učit multikulturní výchovu, a naplňovat tak cíle předškolního vzdělávání, mně osobně je blízká cesta využívající dramatické výchovy. Dramatická výchova se zaměřuje na vytváření výše zmíněných prosociálních postojů vůči druhým, ale také na celkový rozvoj osobnosti. Díky hře mohou děti vstupovat do světa fantazie, který je pro ně bezpečný a snáze přijatelný. Projekt „*Letem světem*“ se měl stát součástí přirozené přípravy na budoucí život v multikulturní společnosti.

V teoretické části bakalářské práce jsem charakterizovala dítě předškolního věku ze sociálního hlediska, popsala systém institucionálního předškolního vzdělávání v České republice spolu s jeho RVP PV a teoreticky vymezila pojem multikulturní a dramatická výchova.

V praktické části jsem mezi těmito dvěma výchovami hledala propojení, a vytvořila tak projekty „*Letem světem*“ – Vietnam a „*Letem světem*“ – Anglie. Chtěla jsem děti seznámit s jinými národy, zeměmi a kulturami, a probudit v nich pozitivní zájem o jejich poznávání.

Ve výzkumné části jsem hledala odpovědi na výzkumné otázky, které jsem si pokládala před realizací projektů. Realizací obou projektů jsem došla k závěru, že propojování multikulturní a dramatické výchovy představuje vhodnou cestu pro naplňování cílů předškolního vzdělávání a nese s sebou četné výhody. Zjistila jsem ale také, jaká rizika sebou toto propojení přináší. Je to především riziko plynoucí z neuváženého zařazení projektu do chodu mateřské školy a dále zde vyvstávají nároky na profesní vybavenost pedagoga metodami a technikami dramatické výchovy.

6 Seznam použitých informačních zdrojů

TEORETICKÁ ČÁST

A) Knižní zdroje

BLÁHOVÁ, K. *Uvedení do systému školní dramatiky*. Praha: IPOS, 1996.

ISBN 80-7068-070-9.

ČERMÁKOVÁ, Jarmila Hannah. *Ty + Já = kamarádi: hry, básničky, pohádky a teorie podporující multikulturní výchovu*. Ilustroval Jarmila MAREŠOVÁ. Praha: ISV, 2000.

ISBN 80-85866-76-5.

FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi: [příručka pro učitele]*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-063-4.

KOŤÁTKOVÁ, S. a kol.: *Vybrané kapitoly dramatické výchovy*, 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-756-9.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4435-3.

MACHKOVÁ, Eva. *Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, divadelní fakulta, katedra výchovné dramatiky, 2007a. ISBN 978-807-3310-899.

MACHKOVÁ, Eva. *Úvod do studia dramatické výchovy*. 2., upr. vyd. Praha: NIPOS, 2007b. ISBN 978-80-7068-207-4.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 5. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0202-8.

PIAGET, Jean a Bärbel INHELDER. *Psychologie dítěte*. Přeložil Eva VYSKOČILOVÁ. Praha: Portál, 2014. Klasici. ISBN 978-80-262-0691-0.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele. 2.*, aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-502-2.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele.* Praha: Triton, 2006. První pomoc pro pedagogy. ISBN 80-7254-866-2.

SVOBODOVÁ, Eva a Hana ŠVEJDOVÁ. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole.* Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8.

ULRYCHOVÁ, Irina, Vlasta GREGOROVÁ a Hana ŠVEJDOVÁ. *Hrajeme si s pohádkami: dramatická výchova v mateřské škole a na 1. stupni základní školy.* Praha: Portál, 2000. Výchova 3-8. ISBN 80-7178-355-2.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání.* Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy.* Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1865-1.

WAY, Brian. *Rozvoj osobnosti dramatickou hrou. 2.*, rev. a aktualiz. vyd. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgii, 2014. ISBN 978-80-903901-4-0.

B) Elektronické zdroje

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. In: *MŠMT ČR* [online]. Praha: MŠMT, 2016, s. 47 [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/38919/>

PRAKTICKÁ ČÁST

A) Knižní zdroje

CÍLKOVÁ, Eva a Petra BOREŠOVÁ. *Náměty pro multikulturní výchovu: poznáváme jiné národy.* Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-238-6.

Dračí král: vietnamské pohádky. Ilustroval Ho DONG, přeložil Petra MÜLLEROVÁ. v Praze: Dauphin, 2001. Ethnos (Dauphin). ISBN 80-7272-039-2.

FRANČÍKOVÁ, Renáta. *Tři prasátka.* Praha: Axióma, 2000. ISBN 80-85788-89-6.

JACOBS, Joseph. *English fairy tales: Anglické pohádky.* Dvojjazyčné vydání druhé. Přeložil Jiřina ZACHOVÁ. Praha: Garamond, 2014. Unabridged with commentary. ISBN 978-80-7407-206-2.

JEŽKOVÁ, Alena. *Dračí polévka*. Ilustroval NIKKARIN. v Praze: Albatros, 2011. ISBN 978-80-00-02757-9.

KAROLINSS, Camila. *Jméno je váš osud*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2004. ISBN 80-7360-012-9.

SVOBODOVÁ, Eva a Hana ŠVEJDOVÁ. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8.

ULRYCHOVÁ, Irina, Vlasta GREGOROVÁ a Hana ŠVEJDOVÁ. *Hrajeme si s pohádkami: dramatická výchova v mateřské škole a na 1. stupni základní školy*. Praha: Portál, 2000. Výchova 3-8. ISBN 80-7178-355-2.

VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1865-1.

B) Elektronické zdroje

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Vietnam>. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-21].

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Anglie>. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-21].

C) Encyklopedické zdroje

První encyklopedie zvířat. Vyd. 2. Přeložil Zbyněk ROČEK. v Praze: Euromedia Group - Knižní klub, 2008. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-2310-0.

D) Hudební zdroje

1. *Traditional Music Channel*. In: *Youtube* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: <https://www.youtube.com/watch?v=yvoJdhkxYIs>
2. *This & That*. In: *Youtube* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: <https://www.youtube.com/watch?v=nfO61fiSqaI>
3. *pan Miroslav*. In: *Youtube* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: <https://www.youtube.com/watch?v=O2Ix9ZSYics>
4. *AnAmericanComposer*. In: *Youtube* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: <https://www.youtube.com/watch?v=GRxofEmo3HA>

E) Kartografické zdroje

Školní atlas světa. 2. vyd. Praha: Kartografie Praha, 2007. ISBN 9788070119259.

F) Seznam použitých obrázků

1. *Snowcrashed.deviantart.com* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: <http://snowcrashed.deviantart.com/art/The-Dragon-136633317>
2. *Taringa.net* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: <http://www.taringa.net/posts/imagenes/18996184/Imagenes-Random-1.html>
3. *Facebook.com* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: <https://www.facebook.com/ThreelandTravelIndochina>
4. *E-shop.tyla.cz* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: <http://www.e-shop.tyla.cz/rozmer-60x90cm-material-100-pesh-disperzni-tisk-244>
5. *Cs.wikipedia.org* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/Tropick%C3%A1_cykl%C3%B3na
6. *Kralovstvimap.cz* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: <http://www.kralovstvimap.cz/velka-britanie-nastenna-mapa-fyzicka-politicka/d-72699/>
7. *Tyden.cz* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: http://www.tyden.cz/rubriky/relax/zabava/kralovna-odjela-buckinghamsky-palac-navstivili-lapkove_281895.html
8. *Cestovani.idnes.cz* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: http://cestovani.idnes.cz/londynske-oko-nejvynosnejsi-atrakce-sveta-za-rok-vydela-temer-miliardu-1a1-/kolem-sveta.aspx?c=A101008_110752_igsvet_tom
9. *Cs.wikipedia.org* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/Tower_Bridge#/media/File:Tower_bridge1.jpg
10. *Radynacestu.cz* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: <http://www.radynacestu.cz/magazin/divadlo-globe/>
11. *Cs.wikipedia.org* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/Big_Ben
12. *Cs.wikipedia.org* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/Westminstersk%C3%A9_opatstv%C3%AD
13. *Cs.wikipedia.org* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: https://en.wikipedia.org/wiki/St_Paul%27s_Cathedral
14. *Cs.wikipedia.org* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/Vlajka_Spojen%C3%A9ho_kr%C3%A1lovstv%C3%AD
15. *Cs.wikipedia.org* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/Vlajka_Spojen%C3%A9ho_kr%C3%A1lovstv%C3%AD#/media/File:Flag_of_the_United_Kingdom.svg
16. *Cs.wikipedia.org* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: https://cs.wikipedia.org/wiki/Anglie#/media/File:Flag_of_England.svg
17. *Anglie-info.estranky.cz* [online]. [cit. 2017-04-21]. Dostupný na WWW: http://www.anglie-info.estranky.cz/clanky/kralovsti-prislusnici/alzbeta-ii_.html

7 Seznam příloh

Příloha 1 – Obrázky použité v projektu „*Letem světem*“ – Vietnam

Příloha 2 – Fotodokumentace projektu „*Letem světem*“ – Vietnam

Příloha 3 – Obrázky použité v projektu „*Letem světem*“ – Anglie

Příloha 4 – Fotodokumentace projektu „*Letem světem*“ – Anglie

Příloha 5 – Seznam jmen s jejich významem

Příloha 1 – Obrázky použité v projektu „*Letem světem*“ – Vietnam

Obrázek č. 1

Obrázek č. 2

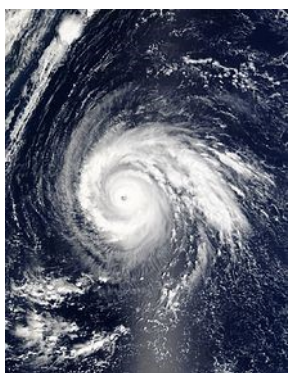
Obrázek č. 3

Obrázek č. 4

Obrázek č. 5

Příloha 2 – Fotodokumentace projektu „*Letem světem*“ – Vietnam

Long

Děti jí hůlkami

Motivační stolek

Děti vytvořená mapa Vietnamu

Pagoda postavená dětmi

Příloha 3 – Obrázky použité v projektu „*Letem světem*“ – Anglie

Obrázek č. 6

Obrázek č. 7

Obrázek č. 8

Obrázek č. 9

Obrázek č. 10

Obrázek č. 11

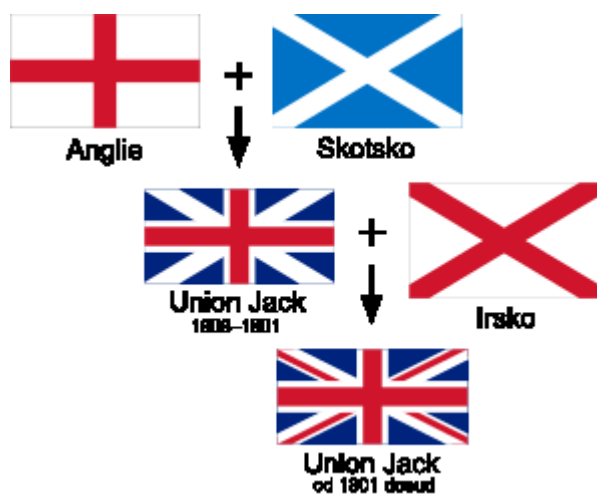
Obrázek č. 12

Obrázek č. 13

Obrázek č. 14

Obrázek č. 15

Obrázek č. 16

Obrázek č. 17

Příloha 4 – Fotodokumentace projektu „*Letem světem*“ – Anglie

Královna Alžběta II. dle představ dětí

Hra na země, jež jsou součástí Velké Británie

Reflexe

Učitel v roli královny

Stavba Buckinghamského paláce pro královnu

Příloha 5 – Seznam jmen s jejich významem

Alma – živitelka; požehnaná

Anna – milost; líbezná; milá

Emilie – soutěživá

Hana – milostivá; něžná

Horác – mladý a kvetoucí

Ignác – oheň

Ivor – pán a vládce

Jan – Bůh je milostivý.

Jasmína – podle keře jasmínu

Julie – vlasatý; zářící; mladý

Klementýna – vlídná; milostivá; vlídná

Kryštof – Nosit Krista v srdci.

Laura – vavřín; vítězství

Lukáš – obyvatel Lukánie

Matouš – boží dar

Matyáš – dar od Boha

Maxmilián – největší; významný

Otakar – blaho; štěstí; strážce majetku

Richard – mocný; silný; tvrdý vládce

Sofia – moudrost

Vavřinec – vítězný